

**‘N SOSIAAL-SIELKUNDIGE PERSPEKTIEF OOR KERKVERENIGING IN DIE
NEDERDUITS-GEREFORMEERDE KERKFAMILIE: ‘N KRUI SKULTURELE
ONDERSOEK**

Petronella Jonck

Voorgelê ter vervulling van die vereistes vir die graad Magister Societatis Scientiae

Fakulteit Geesteswetenskappe

Departement Sielkunde

UNIVERSITEIT VAN DIE VRYSTAAT

Bloemfontein, Suid-Afrika

November 2005

Studieleier: Professor A. le Roux, M.A., D. Phil. (Universiteit van die Vrystaat)

**Medestudieleier: Professor P. Verster, D.D. (Sendingwetenskappe) & D.D. (Dogmatiek),
(Universiteit van Pretoria)**

Ek verklaar dat die verhandeling (in artikelvorm) wat hierby vir die graad Magister Societatis Scientiae in Sielkunde aan die Universiteit van die Vrystaat deur my ingedien word, my selfstandige werk is en nie voorheen deur my vir 'n graad aan 'n ander Universiteit/fakulteit ingedien is nie. Ek doen voorts afstand van die outeursreg in die verhandeling ten gunste van die Universiteit van die Vrystaat.

P. Jonck

Opedra aan elkeen wat 'n bydrae gelewer het in die voltooiing van hierdie navorsing. Met spesiale vermelding van Benjamin Jonck, vir genade oneindig groot My Skepper. Opregte dank.

ORIËTERING

In ooreenstemming met die regulasies van die Universiteit van die Vrystaat word hierdie proefskrif aangebied in artikelvorm.

As gevolg daarvan dat dieselfde metodologie in al die onderskeie empiriese artikels toegepas is en dat die literatuuroorsig in beide gevalle op die Nederduits-Gereformeerde Kerkfamilie toegespits was, het dit noodwendig 'n mate van oorvleueling tot gevolg gehad. Sodanige oorvleueling is egter nie vreemd in die praktyk nie waar oorvleueling ook voorkom wanneer dieselfde outeur verskillende artikels (gewoonlik in verskillende tydskrifte) uit dieselfde navorsingsprojek publiseer. Die volgende artikels sal aangebied word.

ARTIKEL 1: Lidmate van die Nederduits-Gereformeerde Kerkfamilie se houding teenoor kerkvereniging: 'n Kruiskulturele ondersoek.

ARTIKEL 2: Huistaal, opleidingsvlak en inkomste as veranderlikes by lidmate se houding teenoor kerkvereniging in die Nederduits-Gereformeerde Kerkfamilie: 'n Kruiskulturele ondersoek.

ARTIKEL 1:

**LIDMATE VAN DIE NEDERDUITS–GEREFORMEERDE KERKFAMILIE SE
HOUDING TEENoor KERKVERENIGING: ‘N KRUI SKULTURELE
ONDERSOEK**

P. Jonck (M.Soc. Sc.) en Professor A. le Roux *, M.A., D. Phil.

Departement Sielkunde

Universiteit van die Vrystaat

Posbus 339

Bloemfontein

9300

* aan wie korrespondensie gerig moet word, lerouxa.hum@mail.uovs.ac.za

LIDMATE VAN DIE NEDERDUITS-GEREFORMEERDE KERKFAMILIE SE HOUDING TEENOOR KERKVERENIGING: 'N KRUI SKULTURELE ONDERSOEK.

Abstract

After ten years of democracy there is still hope that one denomination for the Family of the Dutch Reformed Churches can be achieved. At the moment the process has just about come to a standstill and it is threatening to disintegrate. According to estimation only one of these kinds of studies has been done. This was done from a Theological instead of a Social-Psychological point of view. The aims of this study were achieved by gathering data from 'n number of respondents in the different denominations of the Family of Dutch Reformed Churches in the Mangaung area. Six churches from the Dutch Reformed Churches N=104 (46, 6%), as well as the United Reformed Church N=47 (21, 1%) were used and the remainder of the respondents came from five Dutch Reformed Churches in Africa N=72 (32, 3%). A Biographical questionnaire as well as the Attitude towards Church Unification Scale was used. The influence of different variables such as language, gender, age, marital status as well as church activities on the attitudes of church members towards church unification was investigated. Multivariate Tests of Significance was used. Statistical analysis concluded that members of all the different denominations of the Dutch Reformed churches had a positive attitude towards church unification throughout the different denominations. The variable found to have the greatest influence on the attitude of church members was language. The other variables did not yield statistical significant differences toward church unification.

(Key words: Attitude, church unification, separate development, apartheid, Belhar Confession, homelanguage, gender, age, church activities)

Samevatting

Na tien jaar van demokrasie is daar steeds hoop dat een denominasie vir die Nederduits-Gereformeerde Kerkfamilie bereik kan word. Tans het die proses nagenoeg tot stilstand gekom en dreig om te verbreek. Na beraming is daar tot op hede slegs een so 'n studie in hierdie verband onderneem en is uitgevoer vanuit 'n Teologiese en nie 'n Sosiaal-Sielkundige oogpunt nie. Die doelwitte van die studie is bereik deur inligting van verskeie respondente, afkomstig van die verskillende kerkverbande in die N.G. Kerkfamilie in die Mangaung-area, te bekom. Ses N.G. Kerke N=104 (46, 6%), asook Verenigende Gereformeerde Kerke N=47 (21, 1%) is by die ondersoek betrek. Die oorblywende respondente was afkomstig van vyf N.G. Kerke in Afrika N=72

(32, 3%). Sowel 'n Biografiese vraelys as die Houding teenoor Kerkvereniging–Skaal is gebruik. Die invloed van verskillende veranderlikes, naamlik huistaal, geslag, ouderdom, huwelikstatus asook kerklike betrokkenheid op lidmate se houding teenoor kerkvereniging is ondersoek. Meerveranderlike variansie-ontledings is toegepas. Statistiese ontleding het beslis dat lede van die N.G. Kerkfamilie deurgaans 'n positiewe houding teenoor kerkvereniging huldig. Daar is verder gevind dat huistaal die grootste invloed op kerklidmate se houding teenoor kerkvereniging uitgeoefen het. Die ander veranderlikes het nie statisties–beduidende verskille opgelewer nie.

(Sleutelwoorde: Houding, kerkvereniging, afsonderlike ontwikkeling, apartheid, Belhar Belydenis, huistaal, geslag, ouderdom, kerklike betrokkenheid)

1 INLEIDING

Vanaf die “waterskeidingtoespraak” van Staatspresident De Klerk in Februarie 1990, tydens die opening van die parlement, het Suid-Afrika ‘n besliste era in sy geskiedenis betree. Eise van die postmoderne tydperk asook oorgang na politieke demokrasie is slegs enkele sosio-politieke kwessies wat Suid-Afrika tans in die gesig staar. Sielkunde as helpende professie het ‘n betekenisvolle bydrae om te lewer ten einde hierdie kwessies aan te spreek. Ook die kerk en sy lidmate word deur hierdie veranderinge geraak (Die Kerkbode, 12 November 2004; Potgieter, 1994).

Eenheid in die N.G. kerkfamilie is tans ‘n belangrike en aktuele fokuspunt in die kerklike verband veral weens die rassismeklag wat by die Menseregtekommissie ingedien is omdat bruin mense blykbaar steeds uitgesluit word van kerkvergaderings op Parys (Die Kerkbode, 2 Februarie 2004). In ‘n land wat geteister word deur vooroordeel en rassisme is dit noodsaaklik om daadwerklike pogings aan te wend om hierdie houdings te verander in welwillendheid en versoening. Kennis van reeds bestaande vooropgestelde houdings teenoor kerkvereniging kan lei tot ‘n verdieping van bestaande wetenskaplike kennis asook die uitbreiding daarvan.

2 DOEL VAN DIE NAVORSING

Die vereniging van Nkosi Sikelel’iAfrika met Die Stem, staan in die teken van versoening. Wat voorheen as onmoontlik beskou is – dié twee liedere as een lied hartlik saamgesing deur swart en wit – het ‘n werklikheid geword in ‘n land waar vasberade pogings aangewend word om hande te vat en oor die skynbare onoorbrugbare kloof wat gemeenskappe van mekaar skei, brûe te bou (Die Kerkbode, 8 Augustus 2003). Dienooreenkomstig kan die vereniging van die N.G. Kerkfamilie ‘n poging wees om versoening sigbaar te vergestalt.

In die lig van die groot veranderinge wat tans in Suid-Afrika plaasvind, kan algemene sowel as spesifieke doelwitte vir dié navorsingstudie geïdentifiseer word. Die algemene doel is om te bepaal wat is lidmate van die N.G. Kerkfamilie se houding teenoor kerkvereniging. Die spesifieke doelwitte behels om ondersoek in te stel na veranderlikes wat moontlik lidmate se houding teenoor kerkvereniging beïnvloed. Genoemde veranderlikes sluit in huistaal, ouderdom, geslag, huwelikstatus asook kerklike betrokkenheid. Gevolglik gaan gepoog word om houding asook kerkvereniging vanuit die literatuur te konsepsualiseer, waarna die navorsingsmetode, resultate asook gevolgtrekkings bespreek sal word.

3 KONSEPTUALISERING VAN VERANDERLIKES

3.1 Houding

Houding is waarskynlik die vernaamste en onmisbaarste begrip in hedendaagse sosiale sielkunde. Hierdie belangrike begrip word algemeen aanvaar as die hoeksteen in die ontwikkeling van sosiale sielkunde in die twintigste eeu (Louw & Edwards, 1998). Volgens Schiffman en Kanuk (1997) asook Robbins (1998) kan die term houding gedefinieer word as die uitdrukking van 'n persoon se innerlike gevoel wat reflekteer of die persoon 'n gunstige of ongunstige predisposies het met betrekking tot 'n bepaalde objek.

3.1.1 Definiëring van die begrip "houding"

Eagly en Chaiken (1993), volgens Van Rooyen (2002), maak gebruik van die term sielkundige neiging. Sielkundige neiging verwys na 'n interne toestand wat aanleiding gee tot 'n bepaalde evaluerende respons wat 'n individu predisponeer. Die term predisponeer impliseer dat houdings aangeleer of afgeleer, blywend of veranderbaar, asook belangrik of onbelangrik kan wees. Evaluering verwys na alle soorte evaluerende response insluitende kognitiewe, affektiewe en gedragsevaluerende response (Taylor, Peplau & Sears, 2003).

Kognitiewe response behels intellektuele redenering en derhalwe die oortuiging dat die houdingsobjek oor bepaalde kenmerke beskik en dat gedrag wat hiermee verband hou, sal lei tot spesifieke uitkomst (Schiffman & Kanuk, 1997). Houdings bevat ook herinneringe aan gebeure wat verband hou met die houdingsobjekte, psigiese voorstellings daarvan, en ander fasette wat aansluit by kognisies. **Affektiewe response** verwys na emosies verbandhoudend tot die houdingsobjek. Individuele waardes, ervarings en emosies lei daartoe dat die objek hetsy in 'n positiewe of 'n negatiewe lig geëvalueer word (Potgieter, 1998). Houdings rig ook gedrag in die rigting van gewaardeerde doelwitte en weg van onaangename gebeure. **Konatiwew response** hou gevolglik verband met die neiging van die individu om 'n spesifieke handeling te onderneem met betrekking tot die houdingsobjek, dus wilsoptredes van die individu (Schiffman & Kanuk, 1997).

Aangesien houdings gedrag beïnvloed, sal 'n lidmate wat negatief staan teenoor 'n aktiewe rol wat die NG Kerk moontlik kan speel, hul misnoeë ten opsigte van die bewerkstelling van versoening tussen verskillende bevolkingsgroepe, te kenne gee deur aksies van die kerk om bogenoemde te bewerkstellig te verwerp of te boikot (Potgieter, 1994). Gevolglik word aandag geskenk aan die verband tussen houdings en gedrag.

3.1.2 Die verband tussen houdings en gedrag

Daar word van die standpunt uitgegaan dat mense se houdings hul gedrag beïnvloed en derhalwe bepaal, wat egter nie altyd die geval is nie (Taylor et al., 2003). Verskillende faktore beïnvloed die konsekwentheid tussen houdings en gedrag, naamlik die aard van die houding, die aard van gedrag en persoonlikheidsfaktore. Stabiele, belangrike, maklik toeganklike houdings, houdings bekom deur direkte ervaring en houdings waar daar konsekwentheid tussen kennisies en gedrag is, is houdings wat gedrag waarskynlik sal kan voorspel. Faktore wat die aard van gedrag, en gevolglik die konsekwentheid tussen houdings en gedrag beïnvloed, is situasionele druk en gepaardgaande sosiale norme (Van Rooyen, 2002; Worchel, Cooper, Goethals & Olson, 2000).

3.1.3 Houdingsteorieë

Daar is verskillende teorieë oor die ontstaan van houdings waarvan die kognitief-konsekwente, funksionele en leerteorieë die vernaamste is en derhalwe bespreek gaan word.

3.1.3.1 Leerteorieë

Leerteorieë gebruik 'n denkwysie wat aanneem dat alle gedrag basies uit stimuli en response bestaan wat op grond van sekere leerwette, insluitende operante kondisionering, klassieke kondisionering asook waarnemingsleer, met mekaar geassosieer raak (Meyer, Moore & Viljoen, 1997). Houdings kan egter ook deur middel van direkte ervaring bekom word (Fazio, Shook & Eiser, 2004).

a) Waarnemingsleer

Waarnemingsleer behels die proses waarby een persoon se gedrag verander deurdat 'n ander persoon se gedrag waargeneem word (Meyer et al., 1997). Sodra nuwe situasies benader word, word gewoonlik rondgekyk om te sien wat ander besig is om te doen. Sodoende word geleer wat die toepaslike gedrag vir die situasie is, deur waar te neem hoe ander se gedrag aanvaar word. Houdings word ook op hierdie manier aangeleer. Die wyse waarop op verskillende houdingsobjekte gereageer word, stel die waarnemer in staat om die houding wat teenoor die houdingsobjek ingeneem word, af te lei (Potgieter, 1994).

b) Klassieke kondisionering

Klassieke kondisionering behels in wese dat inligting en gepaardgaande gevoelens deur die proses van assosiasie verwerf word. 'n Ongekondisioneerde stimulus lei outomaties tot 'n ongekondisioneerde respons. Wanneer 'n nuwe stimulus (gekondisioneerde stimulus) wat aanvanklik nie tot die ongekondisioneerde respons aanleiding gee nie, herhaaldelik saam met die ongekondisioneerde stimulus afgepaar word, sal die gekondisioneerde stimulus 'n soortgelyke

respons as die ongekondisioneerde stimulus ontlok (Meyer et al., 1997; Van Niekerk, 1996; Van Rooyen, 2002).

Deur die proses van klassieke kondisionering is dit moontlik dat emosionele reaksies van hartseer, vrees of woede, daartoe kan lei dat daar veranderinge in mense se evaluasie van gebeure plaasvind. Wanneer boere op plase aangeval en vermoor word, veroorsaak dit vrese en woede onder 'n groot sektor van N.G. Kerklidmate wat 'n uitwerking kan hê op hoe dié kerklidmate die toekoms in Suid-Afrika sowel as kerkvereniging evalueer. Dienooreenkomstig kan die woede en vernedering wat gepaard gegaan het met apartheid gekoppel word aan blanke Christene indien laasgenoemde Suid-Afrika se apartheidsverlede verdedig (Potgieter, 1994).

c) **Operante kondisionering**

Operante kondisionering vind plaas wanneer 'n organisme gedrag produseer wat 'n sekere omgewingsverandering teweegbring en wanneer die waarskynlikheid dat die gedrag daarna weer herhaal sal word, na die tyd hoër is as voor die tyd (Meyer et al., 1997). Leer vind plaas deur positiewe of negatiewe versterking asook straf en uitwissing en kan soos volg voorgestel word:

Tabel 1: Beheer oor gedrag deur toediening, verwydering en weerhouding van stimuli (Direk oorgeneem uit Meyer et al., 1997, p. 300).

	Positiewe stimulus	Onaangename stimulus
Toediening	Positiewe versterking: gedrag neem toe	Straf: gedrag neem af
Verwydering	Straf: gedrag neem af	Negatiewe versterking: gedrag neem toe
Weerhouding van stimulus	Uitwissing: gedrag neem af	

Rassisme was in die verlede sosiaal aanvaarbaar, terwyl dit vandag wêreldwyd veroordeel word. Wanneer 'n kerklidmaat 'n rassistiese houding openbaar, sal dit vir die meerderheid lidmate onaanvaarbaar wees, wat daartoe sal lei dat hierdie houding oor die algemeen nie versterk word nie. Indien die gedrag nie versterk word nie, sal dit afneem in intensiteit en later uitgewis word (Potgieter, 1994).

Dienooreenkomstig word ook verwys na **instrumentele kondisionering**. Instrumentele kondisionering behels dat die proefpersoon enige lukrake handeling uitvoer todat die korrekte handeling toevallig ontdek word (Meyer et al., 1997). Indien 'n spesifieke kerklidmaat se ouers polities konserwatief was of is, bestaan die moontlikheid dat hy of sy teen veranderinge in die land gekant sal wees, wat 'n groot invloed sal uitoefen op die gehuldigde houding rondom gebeure in die kerk (Potgieter, 1994).

d) Leer deur direkte ondervinding

Leer kan ook plaasvind deur direkte ervaring, wat daaruit bestaan dat mense se gedrag verander deurdat hulle 'n handeling verrig en gevolglik beloon of gestraf word (Meyer et al., 1997). Navorsing dui aan dat houdings wat deur direkte ondervinding met die houdingsobjekte bekom word, sterker is as “veronderste lde” houdings en ook meer weerstand bied teen verandering (Fazio et al., 2004).

3.1.3.2 Kognitiefkonsekwente teorieë

Daar word gestreef na konsonansie ten einde idees en waardes wat in disharmonie verkeer konsekwent te maak. Onversoenbaarheid tussen kognisies is die uitvloeisel van konflikterende denke aangaande houdingsobjekte. Die bekendste en invloedrykste van dié teorieë is die **dissonansieteorie** van Festinger. Sou daar inkonsekwentheid tussen houdings en gedrag voorkom, ontstaan dissonansie en gevolglik spanning om die dissonansie te verminder (Schiffman & Kanuk, 1997). Spanning word geminimaliseer deur te streef na konsonansie, wat verkry word deur een van die twee kognisies te verander (Plug, Louw, Gouws & Meyer, 1997).

3.1.3.3 Funksionele teorieë

Houdings vervul onderskeie funksies en word vervolgens belig (Potgieter, 1994; Van Rooyen, 2002; Worchel et al., 2000).

a) Funksies verwant aan waardegeoriënteerde houdings

Houdings is dikwels 'n uitdrukking van mense se waardes. Houdings wat kongruent is met 'n persoon se sentrale waardes word gehuldig, en langs dié weg word bevrediging verkry wat dan tot die persoon se selfbeeld bydra (Potgieter, 1994; Van Rooyen, 2002).

b) Funksies verwant aan ekspressiewe houdings

Houdings vervul ook die funksie van verdedigingsmeganismes en dra by tot die bevordering van die selfbeeld en die beskerming van die ego teen kritiek. Impulse en kwaliteite wat afkeurenswaardig is word verwerp en geprojekteer op die buitewêreld (Potgieter, 1994; Van Rooyen, 2002).

c) Funksies verwant aan oriëntasie–houdings

Die mensdom streef na kennis ten einde hul wêreld te organiseer en te klassifiseer om sodoende 'n groot verskeidenheid prikkels te kontroleer. Derhalwe word 'n stelsel van opinies, houdings en waardes benodig waarvolgens individue gedrag, idees en resultate beoordeel en wat 'n rigtinggewende invloed op gedrag en denke uitoefen (Du Plooy, 1989; Plug et al., 1997; Potgieter, 1994; Van Rooyen, 2002).

d) Funksies verwant aan instrumentele houdings

Die kern van hierdie funksie is die waarde wat die persoon uit die houding put, ingevolge waarvan daar gepoog word om beloning te bevorder en straf te verminder. Die vorming van instrumentele houdings word bepaal deur die individu se evaluering van die voorwerp as synde voordelig of nadelig (Schiffman & Kanuk, 1997; Van Rooyen, 2002).

In die voorafgaande gedeelte is gepoog om 'n paar aspekte van houdings te belig ten einde 'n oorkoepelende beeld te vorm van houdings en die invloed daarvan. Vervolgens word aandag geskenk aan kerkvereniging.

3.2 Kerkvereniging

Die Drie Formuliere van Eenheid, as erkende belydenisskrifte, is die akkoord van kerklike gemeenskap in die Nederduits-Gereformeerde kerkverband en is 'n uitdrukking van dit wat dié kerk oor eenheid bely. Die formuliere wat die gemeenskaplike geloof verwoord, stel dit dat dit Christus is wat sy kerk deur sy Woord en Gees in die eenheid van die ware geloof van die begin tot die einde vergader, beskerm en onderhou. Op dieselfde noot word verklaar dat almal verplig is om die eenheid van die kerk te bewaar deur hulle aan die leer en tug van Christus te onderwerp (Strauss, 2005).

Daar word van die voorveronderstelling gegaan dat daar ernstige leemtes bestaan ten einde die proses van kerkvereniging kerkregtelik verantwoord te hanteer, dit wil sê in groter historiese, asook praktiese perspektief te plaas (Hofmeyr, 1996).

3.2.1 Die ontstaan van die N.G. Kerk in Suid-Afrika

Die onstaansjaar van die N.G. Kerk val saam met die historiese aankoms van Jan van Riebeeck aan die Kaap in 1652. Vir die eerste 200 jaar van sy bestaan was die N.G. Kerk een kerk (Hofmeyr, 1996; Naytyowa, 1999; Van der Linde, 2002). Uit die geskiedenis blyk dit dat daar vroeë ontstaan het ten opsigte van die gesamentlike gebruik van die nagmaal. Al was dit die oortuiging dat die belydenis van die gemeenskap van heiliges vereis dat saam aan die tafel van die Here gesit moet word, is besluit dat as oorgangsmatreël, “vanweë die swakheid van sommige”, daar tog verskillende nagmaalsvieringe toegelaat mag word. Wat as oorgangsmatreël vir 'n beperkte tyd bedoel was, het algaande praktyk geword. Afsonderlike dienste vir die onderskeie rassegroepe het mettertyd tot die stigting van afsonderlike kerke gelei (Hofmeyr, 1996; La Grange, 1987; Van der Linde, 2002).

3.2.2 Kragvelde binne die kerk

Politiese magte speel 'n oorweldigende rol in die eenheid van die kerk. Die volksverbondenheid van die kerk was so groot dat teologiese beslissings oor maatskaplike sake nie primêr op grond van 'n objektiewe uitleg van die Skrif geneem is nie, maar ten nouste verbonde was aan politieke oortuigings (Jonker, 1998). Afsonderlike ontwikkeling is beskou as 'n Godgegewe taak waartoe die Bybel die kerk oproep (Adonis, 2002), alhoewel erken word dat beskikbare Skrifgegewens verskillend vertolk kan word (Die Kerkbode, 12 November 2004).

3.2.3 Die N.G. Kerk en sending onder verskillende bevolkingsgroepe

3.2.3.1 “Nederduitse Gereformeerde Zendingkerk”

Vir 'n deurslaggewende periode was die kerk tusse twee vure. Onder druk het die kerk toegegee en is daar besluit op 'n eie afsonderlike N.G. Kerkgenootskaplike Sending soos dit in 1824 bespreek is. Kleurlinge het egter self ook verkies om afsonderlik te aanbid en saam met die kulturele onaanpasbaarheid tussen blank en nie-blank asook tussen nie-blankes onderling het die gedagte meer grond gewen dat afsonderlike byeenkomste meer vrug kan lewer (La Grange, 1987; Van der Linde, 2002).

Die N.G. Kerk het in 1857 hom amptelik op die standpunt van afsonderlike gemeentes vir nie-blankes gestel. (La Grange, 1987; Van der Linde, 2002). In 'n strewe na 'n praktiese metode, ten einde die evangelie aan mense van wyd uiteenlopende taal en kultuur te verkondig, is die ontwikkeling van aparte lewenskringe as 'n ideale oplossing beskou sodat nie-blankes, ook kerklik, op eie terrein en in ooreenstemming met eie aard en aanleg kan groei tot selfstandigheid (Adonis, 2002; Nederduitse Gereformeerde Kerk, 1974). Drie-en-twintig jaar na die besluit in 1857, het 'n hele aantal gemeentes tot stand gekom en was daar 'n groeiende belangstelling in die skepping van 'n breër kerkbestuur. Weens die behoefte van sendelinge om 'n raad te hê waarop hulle hulself kon beroep, word 'n sinvolle kerklike organisasie vir sendingwerk bepleit (La Grange, 1987; Van der Linde, 2002). Die N.G. Sendingkerk is in 1881 gestig as “kleurling kerk” (Adonis, 2002).

3.2.3.2 Nederduitse Gereformeerde Kerk in Afrika

Indrukwekkende en omvangryke sendingwerksaamhede wat deur min kerke in hierdie periode geëwenaar kan word, is deur individuele N.G. Kerkgemeentes onderneem. Die N.G. Kerk in Afrika is as afsonderlike provinsiale kerke op verskillende tye gestig. Die N.G. Sendingkerk van die Oranje-Vrystaat is in 1910 gestig, die N.G. Sendingkerk van Transvaal in 1932, die N.G. Bantoekekerk in Suid-Afrika in 1951 (Kaapland) en die N.G. Sendingkerk van Natal in 1952. In 1963 het hierdie vier sendingkerke te Kroonstad in een kerkverband verenig onder die naam die N.G. Kerk in Afrika (Adonis, 2002).

3.2.3.3 Reformed Church in Africa

Die Indiërbevolking in Suid-Afrika het teen 1965 gegroei tot 533 000. Aangesien die blanke bevolking van mening was dat die Indiërbevolking na hul geboorteland moes terugkeer, het bykans tagtig jaar verloop alvorens officieel met sendingwerk begin is (Smit, 1972; Van der Linde, 2002). In 1966 word 'n konsepkerkorde vir die stigting van 'n Indiërkerk aanvaar wat na enkele wysigings in Augustus 1968 as basis vir die vereniging van gemeentes in een kerkverband aanvaar is. Die Reformed Church in Africa het sy beslag gekry (Van der Linde, 2002). Weens die sendingarbeid van die N.G. Kerk is nie minder nie as vyftien jonger kerke gestig tussen 1881 en 1985 (Hofmeyr, 1996; Van der Linde, 2002).

3.2.4 Apartheid as kerklike beleid

'n Kenmerk van die sendingbeleid wat gevolg is deur die N.G. Kerk, is aparte maatskaplike en ekonomiese ontwikkeling (Adonis, 2002), mits dit in liefde en op regverdige grondslag toegepas word. Die sendingbeleid was dus identies aan rassesekeiding wat ook later as politieke beleid aanvaar is (Adonis, 2002). Die ideologiese denkrigting van die dertigerjare is vanaf 1948 polities geïmplementeer toe die Nasionale Party aan bewind gekom het (Van der Linde, 2002). In die verlede was daar 'n noue verbintenis tussen sending en apartheid. Volgens die bekende kerkhistorikus, prof. Hanekom, ingevolge Adonis (2002) kan daar met reg gepraat word van apartheid as 'n kerklike beleid. Lank voordat hierdie vraagstuk op maatskaplike gebied enigsins problematies was, is die erns daarvan in kerklike kringe aangevoel en is 'n geskikte oplossing gesoek. Weens die uiteenlopendheid van taal en kultuur moes daar praktiese metodes gevind word sodat elkeen volgens sy eie aard die groot dade van God kon hoor en verkondig (Nederduitse Gereformeerde Kerk, 1974). Die ideale oplossing is gevind in die ontwikkeling van aparte lewenskringe sodat nie-blankes, ook kerklik, op eie terrein en in ooreenstemming met eie aard en aanleg kan groei tot selfstandigheid (Adonis, 2002).

3.2.5 Die NG Sendingkerk en apartheid

In 1950 het die N.G. Sendingkerk 'n beroep op die N.G. Kerk gedoen om te onttrek van die politieke apartheidsbeleid sodat die getuies van die Christelike kerk in Suid-Afrika nie 'n struikelblok sal wees nie. Vir die eerste keer in die geskiedenis van die familie van N.G. Kerke is duidelik standpunt ingeneem oor die onskriftuurlikheid van apartheid (Adonis, 2002).

3.2.6 Vernuwings in die kerk

Die vernuwings 'n noodsaak was, was teen die begin van die sestigerjare duidelik sigbaar nadat onluste, soos by Sharpsville, onmeetbare skade berokkend het aan die beeld van Suid-Afrika. Hierdie

onluste was maar een simptome van verhoudingsproblematiek in 'n veelvolkige land. Die beleidsaak in die kerk het oorgegaan na 'n gewetensaak (La Grange, 1987; Van der Merwe, 1990).

3.2.6.1 Ras, Volk en Nasie en Volkereverhoudinge in die lig van die Skrif

Ingevolge *Ras, Volk, Nasie en Volkereverhoudinge in lig van die Skrif* is daar geen eksklusiewe volkse kerk in dié sin dat gelowiges uit ander volke nie daarby mag aansluit nie, al word die belangrikheid van volkseie vir die kommunikasie van die Christelike evangelie en die beleving van die gemeenskap van heiliges gehandhaaf. 'n Aparte kerk is nog geen geslote kerk (Nederduitse Gereformeerde Kerk, 1974). Regverdiging vir afsonderlikheid is soos volg verwoord: "In die verkondiging van die Evangelie aan mense van wyd uiteenlopende taal en kultuur is daar praktiese metodes gevind sodat elkeen in sy eie taal die groot daad van God kon hoor en verkondig" (Nederduitse Gereformeerde Kerk, 1974, p. 102). Eenheid moet sigbaar vergestalt word, maar nie noodwendig in een institutêre struktuur nie. Derhalwe is die Algemene Sinode oortuig dat amptelike byeenkomste met gespesifiseerde funksies genoegsaam is om hierdie eenheid te vergestalt en waar dit onmoontlik is kan betrekkinge gehandhaaf word by wyse van korrespondensie (Coertzen, 2000).

3.2.6.2 Die Wêreldbond van Gereformeerde Kerke

Die Wêreldbond van Gereformeerde Kerke is die grootste gereformeerde ekumeniese liggaam. In Augustus 1982 het dié Wêreldbond in Ottawa vergader. Die gevolgtrekking waartoe gekom is, was dat apartheid as sonde beskou word en dat morele en teologiese regverdiging daarvan 'n karikatuur van die evangelie daarstel (Adonis, 2002; Van der Linde, 2002; Van der Merwe, 1990).

3.2.7 Die N.G. Sendingkerk verwoord verdeeldheid

In 1982 neem die N.G. Sendingkerk die besluit dat die sekulêre evangelie van apartheid ten diepste die belydenis van versoening en die eenheid van die kerk in sy wese bedreig. Daar word besluit om 'n belydenis op te stel waarin dié kerk opnuut sy geloof bely. Die resultaat was die Belydenis van Belhar van 1986 (Adonis, 2002). Die belydenis van Belhar bestaan uit vyf artikels. Die drie sentrale temas handel oor eenheid, versoening en geregtigheid. Artikel 2 handel oor kerkeenheid. Alhoewel die kerk uit mense van verskillende rasse en kulture bestaan snoer die Heilige Gees hulle saam in een liggaam. Enigiets "wat dié eenheid bedreig" mag "geen plek in die kerk van Christus" hê nie. Artikel 3: Enige leer wat gedwonge skeiding wil legitimeer en nie wil waag op die pad van gehoorsaamheid en versoening nie, verloën die versoenende krag van die evangelie (Die Kerkbode, 8 Oktober 2004). Hoewel dit die bedoeling was om eenheid teweeg te bring, moet erken word dat sedert 1990 hierdie belydenis eerder 'n knelpunt op die weg van kerkeenheid geword het en steeds is (Van der Linde, 2002).

3.2.8 Koersverandering skep nuwe klimaat vir eenheid

Sedert die tagtigerjare het die N.G. Kerk homself telkemale in 'n posisie bevind waar die volgehoue beleid van afsonderlike ontwikkeling verdedig moes word. Die N.G. Kerk moes sy eie teologie in oënskou neem (Van der Linde, 2002).

3.2.8.1 Kerk en Samelewing, 1986

Veranderinge in die beleid van die N.G. Kerk het in 1986 dryfkrag begin kry. Die beleidstuk *Kerk en samelewing – 'n getuienis van die N.G. Kerk*, het sy verskyning gemaak, waarin daar gestel word dat die N.G. Kerk 'n deel vorm van God se unieke, heilige asook uitverkore volk te midde van die nasies. Die familie van N.G. Kerke is kragtens hulle gemeenskaplike historiese oorsprong, geloof en verbondenheid aan dieselfde Here, asook die erkenning van die gereformeerde belydenis wesenlik een, alhoewel hulle institutêr onderskeie is (Nederduitse Gereformeerde Kerk, 1986).

Aanvaarding van die beleidstuk het daartoe gelei dat 'n groep lidmate die N.G. Kerk verlaat het en hul eie kerk, die Afrikaner Protestante Kerk gestig het (Coertzen, 2000). 'n Verdere groep het besluit om aan te bly, ten einde die beleidstuk tydens die Algemene Sinode in 1990 tot niet te maak. Teenkanting handel oor veral twee sake (Potgieter, 1994; Van der Merwe, 1990). Die eerste bron van ontevredenheid word uitgedruk in paragrawe 302-309. Daar word toegegee dat die N.G. Kerk apartheid ondersteun het, maar nie met die gedagte om dit af te forseer nie. Die bedoeling was liewer om in die maksimale ontwikkeling van alle groepe te voorsien. Derhalwe is hulle daarvan oortuig dat apartheid as 'n politieke sisteem wat een groep onregmatig bo 'n ander bevoordeel, nie op Christelik-etiese gronde aanvaar kan word nie (Nederduitse Gereformeerde Kerk, 1986; Potgieter, 1994).

Die tweede saak wat in 'n groot mate vir die skeiding verantwoordelik was, was die besluit om volgens paragraaf 270 die deure vir elkeen wat die leer van die N.G. Kerk bely, ongeag ras, oop te stel. Geloof in die Drie-enige God, sy openbaring in die Skrif en die verwoording hiervan in die aanvaarde Belydenisskrifte is die enigste voorwaarde om aan die kerk van Christus te behoort (Nederduitse Gereformeerde Kerk, 1986; Potgieter, 1994).

3.2.8.2 Kerk en Samelewing, 1990

Tydens die sinodesitting van 1990 is die hersiene stuk, *Kerk en Samelewing* (1990), goedgekeur. Terwyl die N.G. Kerk met volharding en plegtig die wil van God gesoek het, word erken dat die kerk verkeerd was om die geforseerde skeiding van mense te beskou as 'n Bybelse imperatief. Die N.G. Kerk moes hul vroeër ge distansieer het van hierdie siening en bely hul nalatigheid in dié verband (Coertzen, 2000). Opregte bedoelings ten opsigte van optimale ontwikkeling van alle bevolkingsgroepe binne hul eie kulturele tradisie was egter die dryfkrag agter die beleid van

afsondelike ontwikkeling. In beginsel moet die reg en vryheid van volkere om hul eie kulturele waardes te bewaar en te uit te brei erken word as behorend tot die mens, mits die Bybelse eise van naasteliefde en aanvaarding van die medemens nie in gedrang kom nie (Nederduitse Gereformeerde Kerk, 1990; Potgieter, 1994).

3.2.8.3 1994: “Sinode van versoening”

Tydens die Algemene Sinode van 1994 het dié proses verder stukrag verkry toe besluit is om gesamentlik aan die opstel van ‘n nuwe kerkorde vir een kerkverband te begin werk. Ook word onderneem om aandag te skenk aan sake soos die naam van die voorgestelde nuwe kerkorde, werkswyse van een kerkverband om enkeles te belig (Acta Synodi, Algemene Sinode N.G. Kerk, 1994; Hofmeyr, 1996).

3.2.9 Kerkvereniging tussen twee lede van die familie word ‘n werklikheid

Intussen het die N.G. Sendingkerk en die N.G. Kerk in Afrika met hulle eie proses van kerkvereniging voortgegaan en die Verenigende Gereformeerde Kerk in Suider-Afrika het in 1994 sy beslag gekry. Die totstandkoming van die nuwe kerk was die bereiking van ‘n lang gekoesterde ideaal en lidmate het verlangend daarna uitgesien (Adonis, 2002). Van die begin af was sommige gemeentes van die N.G. Kerk in Afrika egter nie gediend met die vereniging en wysiging aan die kerkorde nie. Pogings om geskille op te los het misluk en het daartoe gelei dat ‘n aansoek by die Hooggeregshof ingedien is (Van der Linde, 2002). Die beslissing van die Appèlhof was dat die Algemene Sinode van die N.G. Kerk in Afrika in Julie 1991 sy magte oorskrei het. Die voortgesette bestaan van die N.G. Kerk in Afrika is erken en die kerk kon weereens sy regsbevoegdheid uit oefen (Van der Linde, 2002). Alhoewel die regsbevoegdheid van die N.G. Kerk in Afrika erken is, is daar verskeie hofsake hangend tussen plaaslike gemeentes rakende die kwessie van eienaarskap. Skikking van hierdie uitstaande hofsake kan ‘n lang tydsverloop aanneem en selfs langer vir wonde om te genees. Betrekkinge tussen dié twee kerke, veral na die hofuitspraak, bemoeilik die vooruitsig van eenheid (Coertzen, 2000).

3.2.10 Knelpunte in die kerkverenigingsproses

Gesprekke rondom kerkeenheid tussen lede van die N.G. Kerkfamilie wissel tussen bemoedigende groei en dooiepunte, eenheid en verdeeldheid asook toenadering en verwydering. Die hele proses het geleidelik in ‘n slakkepas verval en vordering is nie bevredigend nie (Van der Linde, 2002).

3.2.10.1 Verskille oor die Belydenis van Belhar

Die Belydenis van Belhar wat in 1986 as belydenisskrif aanvaar is, het waarskynlik die steen des aanstoots geword in die vurige debat oor kerkvereniging (Van Niekerk, 1996). Alhoewel die

Algemene Sinode van die N.G. Kerk reeds in 1998 die wesenlike inhoud van dié belydenis aanvaar het, is dit nie as vierde belydenisskrif aanbeveel nie (Die Kerkbode, 8 Oktober 2004). Daar is egter diegene wat wel besware het teen dié omstrede belydenis. Reformatore verskaf met ‘n belydenisskrif ‘n samevatting van die essensiële inhoud van die Christelike geloof, gevolglik is daar diegene wat tot die slotsom kom dat dié polemiese belydenis ‘n etiese-politieke probleem tot ‘n belydeniskwessie verhef (Strauss, 2005).

Die Algemene Sinode van 2002 het aanvaar dat daar voorsiening moet wees vir opname van dié tendensieuse belydenis in die belydenisgrondslag van die nuwe kerk. Al sou dit aanvaar word as ‘n belydenisskrif, moet geen gemeente gedwing word om dit te onderskryf nie (Die Kerkbode, 8 Oktober 2004). By die Algemene Sinode van 2004 is gekies vir ‘n “ruim huis”, kerkrade behou die besluitnemingsbevoegdheid oor die inrigting van gemeentes (Die Kerkbode, 12 November 2004). Die Verenigende Gereformeerde Kerk het die besluit van die N.G. Kerk se Algemene Sinode dat die Belydenis van Belhar ‘n opsionele geloofsbelydenis moet wees onomwonde verwerp (Die Kerkbode, 26 November 2004). Die N.G. Kerk is ook verbind aan die N.G Kerk in Afrika asook die Reformed Church of Africa wat ook nog nie die Belydenis van Belhar volledig as belydenisskrif aanvaar het nie (Die Kerkbode, 12 November 2004).

3.2.10.2 Die “Albatros-sindroom” van apartheid

Die N.G. Kerk het ‘n bydra gelewer tot die regverdiging van apartheid as ‘n skrifgefundeerde politieke en kerklike model. Die invloed wat hierdie stormagtige geskiedenis op die lewens van mense gehad het, sal nooit volledig begryp kan word nie. So het apartheid die ewige albatros geword om die nek van elkeen wat nie onaangeraak is deur hierdie geskiedenis nie (Van der Linde, 2002).

Ander prakties-konkrete knelpunte in die kerkverenigingsproses sluit in ‘n moontlike model van eenheid, teologiese verskille, verskille in bedieningsbehoefte, teologiese opleiding asook die nuwe kerknaam (Hofmeyr, 1996).

4 FAKTORE WAT HOUDING TEENoor KERKEVERENIGING BEÏNVLOED

Ten einde die doelwit van hierdie studie te bereik, sal aandag geskenk word aan huistaal, ouderdom, geslag, huweliksstatus en kerklike betrokkenheid as veranderlikes wat moontlik ‘n impak het op lidmate se houding teenoor kerkvereniging van die N.G. Kerkgesinskap.

4.1 Huistaal

Die vermoë om jouself verstaanbaar uit te druk, is slegs een van die eienskappe wat eie is aan elke kultuur. Aandag word gevolglik geskenk aan die siening van lidmate van die verskillende

denominasies in die N.G. Kerkfamilie. Ds. De Beer van die Reformed Church of Africa, het die hoop uitgespreek dat die eenwordingsproses so gou as moontlik op dreef sal kom (Die Kerkbode, 13 Februarie 2004). Ds. Lebone van die N.G. Kerk in Afrika het sy dank uitgespreek dat dié kerk na 'n lang tyd weer deel kan wees van die eenheidsgesprek (Die Kerkbode, 7 Februarie 2003). Die Verenigende Gereformeerde Kerk is steeds bereid om met die N.G. Kerk gesprek te voer, maar die Belydenis van Belhar sal bo aan die agenda moet wees (Die Kerkbode, 26 November 2004). In teenstelling hiermee beweer dr. Erasmus, vorige moderator van die N.G. Kerk in die Vrystaat, dat 60% van N.G. Kerk-mense na die wortels van dié kerk se tradisie soek (Volksblad, 16 Mei 2005).

Op gemeentevlak is daar volgens 'n plaaslike leraar van die Verenigde Gereformeerde Kerk verskeie struikelblokke wat nie onoorkombaar is nie, maar die verlede het die onderskeie kerke baie ver van mekaar verwyder. Dienooreenkomstig het lidmate van die N.G. Kerk in Afrika die behoefte uitgespreek dat gespreksgenote op hul geloofsfondamente geanker sal wees en dat fundamentele leerstellings van die Christelike geloof die middelpunt van gespreksvoering sal vorm.

4.2 Ouderdom

Navorsing dui daarop dat die sosialiserende invloed wat individue ervaar wanneer hulle jonk is, 'n besliste invloed uitoefen op die wyse waarop hulle dink regdeur hul lewens. Kernoriëntasies is gevestig indien hierdie vroeë stadium van sosialisering verby is. Daar is dus bewys dat teorieë oor die verband tussen ouderdom en houdings meriete het (Alwin & Krosnick, 1991; Potgieter, 1994)

4.3 Geslag

Ingevolge prof. Christina Landman (Die Kerkbode, 11 Junie 2004) is die teorie daar dat vroue 'n openbare stem in die geloofsgemeenskap kan hê. Gevolglik is begin werk aan 'n vroueteologie wat behels dat die Bybel gelees word as 'n boek wat genesing bring en aan 'n vennootskap-teologie wat streef na suksesvolle verhoudinge. Vennootskap-teologie behels gesamentlike eienaarskap vir teologie asook die praktyk van die kerk.

4.4 Huwelikstatus

Alhoewel daar vanuit die literatuur geen verband gevind word tussen huwelikstaat en houding oor kerkvereniging nie, gaan daar nietemin ondersoek ingestel word oor 'n moontlike verband.

4.5 Kerklike betrokkenheid

Desforges, Lord, Ramsey, Mason, Van Leeuwen, West en Lepper (1991) het bevind dat kontak houdings op 'n positiewe wyse beïnvloed, veral waar die kontakgeleentede gelyke status aan groepe verleen. 'n Navorsingsdokument opgestel deur twee toeloë van die N.G. Kerk, drr. Schoeman asook Bischoff het getoon dat 60% van N.G. Kerk predikante aandui dat hul gemeentes

nie gereed is vir kerkvereniging nie. Hierteenoor het slegs 35,9% kerkraadlede gesê hulle gemeentes is nie gereed daarvoor nie (Die Kerkbode, 15 November 2002).

5 NAVORSINGSMETODE

5.1 Navorsingshipoteses

Vir die doel van hierdie navorsingsprojek word die volgende navorsingsvraag geformuleer: *Wat is kerklidmate van die N.G. Kerkfamilie se houding teenoor kerkvereniging?* Hierdie navorsingsvraag sal met behulp van die volgende hipoteses ondersoek word:

5.1.1 Hipotese 1:

Lidmate van verskillende kerkverbande binne die N.G. Kerkfamilie verskil beduidend van mekaar met betrekking tot hul houding teenoor kerkvereniging.

5.1.2 Hipotese 2:

Daar is beduidende verskille tussen kerklidmate se houding teenoor kerkvereniging sover dit huistaal, geslag, ouderdom, huwelikstatus en kerklike betrokkenheid betref.

5.2 Metode van ondersoek

5.2.1 Navorsingsontwerp

'n Vraelysontwerp word gebruik om die navorsingsdoelwitte te bereik. Die spesifieke ontwerp heet die kruis-seksionele ontwerp, waartydens 'n steekproef van die gekose populasie op 'n spesifieke tydstip getrek word. Volgens Shaughnessy en Zechmeister (1997) is hierdie ontwerp ideaal vir die beskrywende en voorspellende funksies wat met korrelasionele navorsing, of te wel ex post facto-navorsing, geassosieer word. Dit behels dat daar nóg 'n eksperimentele ingreep, nóg ewekansige toewysing in hierdie navorsing plaasgevind het. Die gekose proefpersone het dus reeds voor die aanvang van die navorsing aan die verskillende vlakke van die onafhanklike veranderlikes behoort (Huysamen, 1993).

5.2.2 Die steekproef

'n Populasie kan gedefinieer word as die totale versameling individue wat potensieel waargeneem kan word en wat die eienskappe in gemeen het waarvoor die navorsingshipotese handel (Van der Merwe & Viljoen, 2000). Onderskeid word getref tussen vier Nederduits Gereformeerde kerkdenominasies in die N.G. Kerkfamilie, te wete die Verenigende Gereformeerde Kerk (VGK), die N.G. Kerk in Afrika (NGKA), die N.G. Kerk (NGK) asook die Reformed Church in Africa (RCA). In die gebied waarop die studie betrekking het naamlik, die Mangaung-area, is daar slegs VGK-,

NGKA– sowel as NGK– denominasies. Dus sal die studie net van toepassing wees op hierdie drie kerkverbande.

Die steekproef is saamgestel uit lidmate van vier NGKA–kerke, ses VGK–kerke, sowel as ses N.G. kerke uit verskillende woongebiede, ten einde die verteenwoordigheid van die steekproef te verhoog. Aangesien daar slegs ses VGK–kerke in die Manguang–area is, is al ses ingesluit. Dienooreenkomstig is al die NGKA–kerke meegereken. Die afsonderlike kerke, wat deel uitmaak van die steekproef, is genader en vraelyste is of persoonlik aan die verskillende leraars afgelewer of per pos gestuur afhangend van geskiktheid. Al ses N.G. kerke is persoonlik genader, terwyl twee VGK kerke persoonlik genader is. Aangesien een van die leraars van die NGKA–kerk twee gemeentes bedien is drie van die NGKA–kerke persoonlik genader. Al ses N.G. kerke het deelgeneem aan die studie, terwyl slegs drie van die VGK–kerke, wat genader is, deelgeneem het. Al vier NGKA–kerke het ook deelgeneem.

Altesaam 400 vraelyste is vir verspreiding aangebied, waarvan 223 ingevorder en gekodeer is vir ontleding. Die totaal van 223 vraelyste het bestaan uit 47 (21.1%) van die VGK, 72 (32.3%) van die NGKA, asook 104 (46.6%) van die NGK. Hieruit kan waargeneem word dat die VGK–kerk nie goed verteenwoordig is nie en dit derhalwe gevolge vir die resultate inhou.

5.2.3 Meetinstrumente

‘n Gestruktureerde vraelys, bestaande uit drie afdelings is as hoofnavorsingsinstrument aangewend (sien Bylaag A). Aangesien daar tans nie ‘n vraelys bestaan wat lidmate se houding teenoor kerkvereniging van die N.G. Kerkfamilie bepaal nie, is ‘n Likert–houdingskaal bestaande uit drie subskale, saamgestel. Die eerste twee subskale is ‘n wysiging van die rolvoorskrifte vir die predikant–vraelys wat deur Potgieter (1994) opgestel is. Die eerste subskaal handel oor die *prediking* en bevat 10 stellings wat die respondent se houding oor wat van prediking in ‘n oorgangsfase na ‘n geïntegreerde kerk verwag kan word, meet. Die maksimum–telling wat ‘n proefpersoon op hierdie subskaal kon behaal, was 40 met ‘n minimum–telling van 10. Die tweede subskaal ondersoek respondente se verwagtings wat hulle moontlik huldig oor die kerk se rol ten opsigte van *geïntegreerde eredienste* en bestaan ook uit 10 items. Die maksimum–telling wat ‘n proefpersoon kon behaal, was ook 40 met ‘n minimum–telling van 10. Die finale skaal is deur die navorser self ontwerp en meet respondente se houding met betrekking tot kerkvereniging, wat 11 vrae behels. ‘n Maksimum–telling van 44 kon behaal, word en ‘n minimum–telling van 11. Die teoretiese gemiddeldes vir die eerste twee skale is 25 en vir die laaste een 27,5. Tellings bokant hierdie waardes dui op ‘n positiewe houding, terwyl laer as dit, ‘n negatiewe houding weerspieël.

Elke subskaal het vier responskategorieë, waar vier aandui dat die respondent in 'n baie groot mate saamstem met elke stelling. Indien die respondent in 'n groot mate saamstem, word 'n drie gemerk. Soortgelyk word 'n twee of 'n een gemerk indien die respondent in 'n geringe mate saamstem of geensins saamstem, onderskeidelik. Die vraelys bevat ook 'n paar negatief-gestelde vrae, wat numeries omgeskakel moes word alvorens ontleding gedoen kon word. Die negatiewe items was skaal 2 vraag 1; skaal 3 vraag 2, 4, 7 en 11. Die hoogste telling wat 'n proefpersoon op die totale skaal kon behaal, was 124, terwyl die laagste telling wat behaal kon word 31 is, met 'n teoretiese gemiddeld van 77,5. Al drie die subskale is so saamgestel dat hoë tellings aanduidend was van 'n positiewe houding ten opsigte van kerkvereniging en omgekeerd.

'n Biografiese vraelys (sien Bylaag B) moes ook deur elke respondent voltooi word. Dit bevat inligting oor die onafhanklike veranderlikes, naamlik huistaal, geslag, ouderdom, huwelikstatus asook kerklike betrokkenheid.

5.2.3.1 Betroubaarheid

Cronbach se alfa-koëffisiënt is gebruik om die betroubaarheid van die houdingskaal vas te stel. Die Cronbach alfa-koëffisiënt bereken die itemhomogeniteit, met ander woorde die mate waarin al die items in die toets dieselfde eienskap meet (Huysamen, 1993). Die onderskeie betroubaarhede van die drie skale is bereken, en word in Tabel 2 getoon.

Tabel 2: Betroubaarhede van die meetinstrumente

Skaal	Items	Cronbach se
Prediking	10	.849
Eredienste	10	.833
Kerkvereniging	11	.512
Totale skaal	31	.731

Uit Tabel 2 blyk dit dat al drie subskale, met die uitsondering van die derde subskaal, se betroubaarhede uitstekend is. Alhoewel die derde subskaal se betroubaarheid nie so hoog is nie, is Huysamen (1978) van mening dat koëffisiënte so laag as 0.50 in sosiale navorsing as voldoende beskou kan word. Soos wat verwag kan word as gevolg van die sentrale tema, kerkvereniging, is die interkorrelasies tussen die skale baie hoog (Tabel 3). Al drie die interkorrelasies is hoogs beduidend.

Tabel 3: Interkorrelasies tussen die skale

	Prediking	Eredienste
Eredienste	.657**	
Kerkvereniging	.419**	.578**

* • $P = 0.00$

5.2.4 Statistiese Ontleding

Meerveranderlike variansie-ontleding is op die data uitgevoer. Dit meet die interaktiewe en onafhanklike uitwerking van twee of meer onafhanklike veranderlikes op 'n aantal afhanklike veranderlikes. Die onafhanklike veranderlikes is kerkverband (Hipotese 1) en huistaal, ouderdom, geslag, huwelikstatus asook kerklike betrokkenheid (Hipotese 2), terwyl die afhanklike veranderlike die houding met betrekking tot kerkvereniging, soos deur drie subskale gemeet, verteenwoordig (Kerlinger, 1986). Cohen se d-toets vir praktiese beduidenheid is ook aangewend. Waar p-waardes 'n aanduiding gee van statistiese beduidenheid, is die doel van Cohen se d-waardes om aan te toon wat die praktiese beduidenheid daarvan is. Die volgende formule word gebruik om die d-waarde te bepaal:

$$d = \frac{\mu_1 - \mu_2}{s}$$

Volgens Aron en Aron (1994) kan Cohen se d-waarde op die volgende wyse beoordeel word:

d = 0,2: Klein effek, met ander woorde 'n klein praktiese beduidenheid.

d = 0,5: Matige effek, met ander woorde matige praktiese beduidenheid.

d = 0,8: Groot effek, met ander woorde 'n betekenisvolle resultaat en groot praktiese beduidenheid.

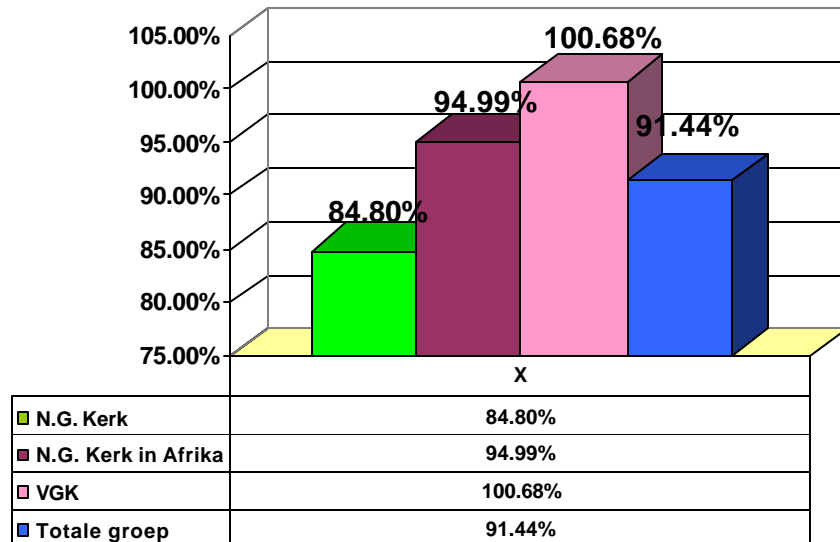
Hierna is, waar nodig, eenrigting variansie-ontledings op die veranderlikes wat beduidend was, uitgevoer. Hierdie metode verwys na die statistiese tegniek wat die variansie tussen die gemiddeldes van twee of meer groepe toets en wat gebruik word om die gekombineerde invloed van een onafhanklike veranderlike op een afhanklike veranderlike te meet (Aron & Aron, 1994; Ramabele, 2004).

Indien die F-toets beduidend is, kan enigeen van die *post hoc-prosedures* gebruik word om die bepaalde vergelykings wat wel beduidend van nul verskil, op te spoor. Daar is verskeie sulke prosedures beskikbaar, waarvan slegs dié van Scheffé gebruik gaan word (Huysamen, 1997).

6 RESULTATE EN BESPREKING DAARVAN

6.1 Hipotese 1

Hipotese 1 (sien 5.1.1) postuleer dat lidmate van verskillende kerkverbande binne die N.G. Kerkfamilie beduidend van mekaar verskil met betrekking tot hul houding teenoor kerkvereniging. Figuur 1 bevat 'n staafdiagram van die gemiddeldes vir die verskillende kerkgroepe. Daarna word die frekwensies, persentasies, gemiddeldes en standaardafwykings van die verskillende kerkverbande in Tabel 4 aangetoon:

Figuur 1: Staafdiagram van die gemiddeldes vir die verskillende Kerkverbande

Tabel 4: Frekwensies, persentasies, gemiddeldes en standaardafwykings vir die verskillende Kerkverbande

Kerkverband	N	%		Subskaal			Totale skaal
				Prediking	Eredienste	Kerkvereniging	
N.G Kerk	104	46.6	\bar{X}	27.14	28.3	29.36	84.8
			<i>s</i>	5.67	5.36	5.04	13.18
N.G. Kerk in Afrika	72	32.3	\bar{X}	31.1	32.11	31.78	94.99
			<i>s</i>	4.62	5.65	4.73	12.46
VGK	47	21.1	\bar{X}	33.79	33.89	33	100.68
			<i>s</i>	4.4	4.71	3.24	8.95
Totale Groep	223	100	\bar{X}	29.82	30.71	30.91	91.44
			<i>s</i>	5.74	5.8	4.84	13.77

Tabel 4 toon eerstens dat die N.G. kerk die meeste verteenwoordig is met $N = 104$ (46,6%), dan die NGKA met 72 respondente (32,3%) en laastens die VGK met 47 (21,1%). Die tabel toon ook dat die gemiddelde telling vir die groep as geheel 91,44 met 'n standaardafwyking van 13,77 is. Op die totale skaal is die gemiddelde telling dus vir die drie groepe gesamentlik 91.44, terwyl die teoretiese gemiddelde 77,5 is (sien 5.2.3). Hiervolgens is die groep as geheel dus positief teenoor kerkvereniging. Die N.G. Kerk se gemiddelde telling is 84,8 met 'n standaardafwyking van 13,18. Hierdie telling is ook hoër as die teoretiese gemiddeld soos gesien in 5.2.3. Dienooreenkomstig het die N.G. Kerk in Afrika 'n gemiddelde telling van 94,99 en 'n standaardafwyking van 12,46. Die Verenigende Gereformeerde Kerk het die hoogste gemiddelde telling (100,68) met 'n standaardafwyking van 8,95, maar slegs 47 proefpersone was in hierdie groep, gevolglik moet nie te veel van hierdie hoër waarde afgelei word nie. Lidmate van die verskillende kerkverbande het dus deurgaans 'n positiewe houding, alhoewel N.G. lidmate se houding heelwat laer is as dié van die

N.G. Kerk in Afrika is, wat op sy beurt weer heelwat laer is as die lidmate van die Verenigde Gereformeerde Kerk.

Tabel 5 bevat die resultate van 'n meerveranderlike variansie-ontleding wat uitgevoer is om dié navorsingshipotese te toets.

Tabel 5: Meerveranderlike variansie -ontleding vir die toets van hoofeffekte vir Kerkverband

Onafhanklike veranderlike	F-waarde +	Vryheidsgrade		p	d
		Tussen groepe	Binne groepe		
Kerkverband	11.59113	6	434	.000**	1.00

* p = 0,05

** p = 0,01

+ Hotelling-toetsgrootheid is gebruik

Volgens die resultate wat met die meerveranderlike variansie-ontleding in Tabel 5 verkry is, blyk dit dat kerkverband as onafhanklike veranderlike die afhanklike veranderlike (houding met betrekking tot kerkvereniging), soos deur die drie subskale gemeet, hoogs beduidend beïnvloed. Cohen stel dat 'n d-waarde van 0,8 groot praktiese beduidenheid het (Aron & Aron, 1994), wat in bogenoemde geval oortref is. Eenrigting variansie-ontleding is uitgevoer op elk van die subskale, met kerkverband as onafhanklike veranderlike en word aangetoon in Tabel 6.

Tabel 6: Eenrigting variansie -ontleding met kerkverband as onafhanklike veranderlike

Afhanklike veranderlike	F-waarde	Vryheidsgrade		p
		Tussen groepe	Binne groepe	
Prediking	30.787	2	220	.000*
Eredienste	21.522	2	220	.000*
Kerkvereniging	11.989	2	220	.000*

* p = 0, 05

** p = 0,01

Volgens Tabel 6 was die eenrigting variansie-ontleding vir al die subskale, naamlik prediking, eredienste asook kerkvereniging, hoogs beduidend. 'n Post hoc Scheffé-toets is uitgevoer om te bepaal watter groepe beduidend van mekaar verskil en word in Tabel 7 tot 9 weergegee.

Tabel 7: Scheffé -toetsresultate vir Kerkverband met Prediking

	N.G. Kerk in Afrika	VGK	N	Gemid.
N.G. Kerk	*	*	102	27.14
N.G. Kerk in Afrika		*	72	31.09
VGK			47	33.79

Tabel 8: Scheffé –toetsresultate vir Kerkverband met Eredienste

	N.G. Kerk in Afrika	VGK	N	Gemid.
N.G. Kerk	*	*	102	28.3
N.G. Kerk in Afrika			72	32.11
VGK			47	33.89

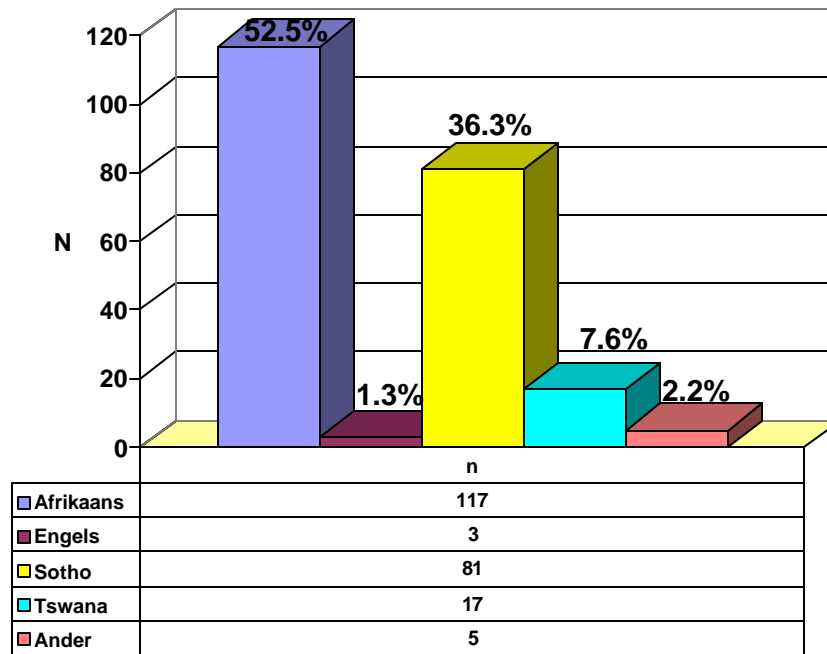
Tabel 9: Scheffé –toetsresultate vir Kerkverband met Kerkvereniging

	N.G. Kerk in Afrika	VGK	N	Gemid.
N.G. Kerk	*	*	102	29.36
N.G. Kerk in Afrika			72	31.78
VGK			47	33.00

Volgens Tabel 7 tot 9 verskil N.G. Kerklidmate se gemiddelde tellings op al drie skale beduidend van dié van die N.G. Kerk in Afrika, asook van die Verenigende Gereformeerde Kerk. Die laasgenoemde twee groepe se gemiddelde tellings verskil ook beduidend van mekaar, maar slegs sover dit Prediking betref. Hoewel die gemiddelde tellings hoër as die teoretiese gemiddelde van 77.5 is, het die N.G. Kerk in die algemeen 'n beduidende laer houdingstelling teenoor kerkvereniging as die ander twee groepe. In die algemeen het die N.G. Kerk dus 'n beduidende laer gemiddelde houdingstelling teenoor kerkvereniging behaal as die van die ander twee groepe. Daar moet dus in gedagte gehou word dat al drie die groepe se gemiddeldes hoër as die teoretiese gemiddeldes is (sien interpretasie van meetinstrument onder 5.2.3), wat dui op 'n positiewe houding teenoor kerkvereniging vir al drie groepe. Op die totale skaal is die gemiddelde telling vir die drie groepe gesamentlik 91.44 (sien Tabel 2), terwyl die teoretiese gemiddelde 77,5 is (sien 5.2.3). Hiervolgens is die groep as geheel dus positief teenoor kerkvereniging.

6.2 Hipotese 2

Die navorsingshipotese wat in 5.1.2 geformuleer is, postuleer dat daar beduidende verskille is tussen kerklidmate se houding teenoor kerkvereniging sover dit huistaal, geslag, ouderdom, huwelikstatus en kerklike betrokkenheid betref. In Figuur 1 word inligting aangaande die huistaalgegewens van die respondente aangetoon.

Figuur 2: Staafdiagram van respondente se huistaalgegewens

Volgens Figuur 1 was die oorgrote meerderheid respondente (52.5%) Afrikaanssprekend. Meer as 'n derde was Sothosprekend (36.3%) terwyl Engelsprekendes (1,3%) en diegene wat Tswana besig (7,6%) die oorblywende deel uitgemaak het. Aangesien Suid-Afrika oor elf amptelike tale beskik en in die vraelys slegs vier gelys is, was daar vyf respondente (2,2%) wat nie in die genoemde kategorieë geklassifiseer kon word nie. Die frekwensies, persentasies, gemiddeldes en standaardafwykings van die onderskeie veranderlikes was as volg:

Tabel 10: Frekwensies, persentasies, gemiddelde s en standaardafwykings vir die verskillende taalgroepe

Taal	N	%		Subskaal			Totale skaal
				Prediking	Eredienste	Kerkvereniging	
Afrikaans	117	52.5	\bar{X}	27.5726	28.8034	29.9487	86.3248
			s	5.76302	5.51212	5.10721	13.55565
Engels	3	1.3	\bar{X}	32.6667	32.3333	31.6667	96.6667
			s	.57735	3.05505	1.52753	4.04145
Sotho	81	36.3	\bar{X}	32.4444	33.2963	32.2840	98.0247
			s	4.84768	4.98860	4.38530	11.41816
Tswana	17	7.6	\bar{X}	31.5294	30.2353	30.8235	92.5882
			s	4.28832	6.55295	4.15685	12.72330
Ander	5	2.2	\bar{X}	32.4000	34.0000	30.8000	97.2000
			s	3.20936	7.38241	4.71169	14.87279
Totale Groep	223	100	\bar{X}	31.3226	31.7337	31.1046	94.1609
			s	5.74410	5.80154	4.83839	11.3223

Soos gesien in Tabel 10 is die gemiddelde telling vir die gesamentlike groep 94,16 met 'n standaardafwyking van 11,32 terwyl die teoretiese gemiddelde 77,5 is (sien 5.2.3). Hiervolgens is die verskillende taalgroepe as geheel positief teenoor kerkvereniging. Afrikaanssprekendes het 'n gemiddelde telling van 86,32 (N = 117) en 'n standaardafwyking van 13,56 wat die laagste gemiddelde telling is. In vergelyking met die ander taalgroepe verskil hulle beduidend van die ander groepe rakende houding teenoor kerkvereniging, alhoewel die gemiddelde telling hoër is as die teoretiese gemiddeld van 77,5 (sien 5.2.3). Die gemiddelde telling van Engelsprekendes was 96,67 (N = 3) met 'n standaardafwyking van 4,04. Sotho-sprekendes (N = 81) het die hoogste gemiddelde telling (98,02) gehad met 'n standaardafwyking van 11,42. In vergelyking met die ander taalgroepe het hierdie groep die hoogste houdingstelling teenoor kerkvereniging. Diegene wat Tswana besig (N = 17) het 'n gemiddelde telling van 92,59 en 'n standaardafwyking van 12,72. Diegene wat nie in genoemde kategorieë geklassifiseer kon word nie (N = 5), het 'n gemiddelde telling van 97,20 en 'n standaardafwyking van 14,87. Al die taalgroepe se gemiddelde tellings was hoër as die teoretiese gemiddeld van 77,5 (sien 5.2.3) en dus positief teenoor kerkvereniging. Die frekwensies, persentasies, gemiddeldes en standaardafwykings vir die verskillende ouersomsgroepe word in Tabel 11 aangetoon.

Tabel 11: Frekwensies, persentasies, gemiddelde s en standaardafwykings vir die verskillende ouderdomsgroepe

Ouderdom	N	%		Subskaal			Totale skaal
				Prediking	Eredienste	Kerkvereniging	
15-19	9	4.0	\bar{X}	29.5556	27.3333	29.0000	85.8889
			s	5.68135	5.26783	3.20156	11.28544
20-24	26	11.7	\bar{X}	30.0769	31.5000	31.1538	92.7308
			s	5.38831	5.47905	3.68448	11.45271
25-29	20	9.0	\bar{X}	30.6500	32.3000	32.8000	95.7500
			s	4.96594	4.75837	4.04709	11.81380
30-34	23	10.3	\bar{X}	30.3478	31.9130	31.0435	93.3043
			s	4.56875	4.61138	4.66591	10.72989
35-39	30	13.5	\bar{X}	28.5667	30.2667	30.7000	89.5333
			s	5.34779	5.60747	4.48868	12.41449
40+	115	51.6	\bar{X}	29.8609	30.3913	30.6957	90.9478
			s	6.29242	6.26140	5.37077	15.45670
Totale Groep	223	100	\bar{X}	29.8430	30.6174	30.8988	91.3592
			s	5.74410	5.80154	4.83839	12.1922

Wanneer daar na die ouderdom van die respondente gekyk word (Tabel 11), blyk dit dat meer as die helfte (51.6%) 40 jaar en ouer was. Die oorblywende respondente is redelik eweredig versprei oor die res van die ouderdomskategorieë. 'n Moontlike rede vir hierdie verskynsel is dat weens bedieningsbehoefte wat differensieer na gelang van ouderdomsgroep, word in sommige gemeentes

slegs voorsiening gemaak vir bepaalde groepe. Daar is egter ook ouderdomsgroepe wat meestal aandienste bywoon asook tieners wat slegs vir kategetiese opdaag. Die verkreeë resultate is dus nie verteenwoordigend van alle ouderdomsgroepe nie en kan gevolglik nie veralgemeen word tot genoemde groepe nie. Die gemiddelde telling vir die gesamentlike groep 91,36 met 'n standaardafwyking van 12,19 terwyl die teoretiese gemiddelde 77,5 is (sien 5.2.3). Hiervolgens is die verskillende ouderdomsgroepe as geheel positief teenoor kerkvereniging. Adolesseente tussen die ouderdom van 15 tot 19 (N = 9) het 'n gemiddelde telling van 85,89 en 'n standaardafwyking van 11,29 wat die laagste gemiddelde telling is. In vergelyking met die ander ouderdomsgroepe verskil hierdie groep beduidend rakende houding teenoor kerkvereniging alhoewel die gemiddelde telling hoër is as die teoretiese gemiddelde van 77,5 (sien 5.2.3). Die gemiddelde telling van jong volwassenes tussen 20 en 24 (N = 26) was 92,73 met 'n standaardafwyking van 11,45. Diegene tussen 25 tot 29 (N = 20) het die hoogste gemiddelde telling (95,75) gehad met 'n standaardafwyking van 11,81. In vergelyking met die ander ouderdomsgroepe het hierdie groep dus die hoogste houdingstelling rakende kerkvereniging. Die gemiddelde telling van die 30 tot 34 jarige ouderdomsgroep (N = 23) was 93,30 met 'n standaardafwyking van 10,73. Volwassenes tussen die ouderdom van 35 tot 39 (N = 30) se gemiddelde telling was 89,53 en die standaardafwyking was 12,41. Die grootste deel van die respondente was 40 jaar en ouer (N = 115). Dié groep het 'n gemiddelde telling van 90,95 en 'n standaardafwyking van 15,46. Al die groepe se gemiddelde tellings was hoër as die teoretiese gemiddelde van 77,5 en dus positief teenoor kerkvereniging. Die frekwensies, persentasies, gemiddeldes en standaardafwykings vir die verskillende huwelikstatusgroepe word in Tabel 11 aangetoon.

Tabel 12: Frekwensies, persentasies, gemiddelde s en standaardafwykings vir die verskillende huwelikstatusgroepe

Ouderdom	N	%		Subskaal			Totale skaal
				Prediking	Eredienste	Kerkvereniging	
Getroud	130	58.3	\bar{X}	29.9231	30.8692	30.8846	91.6769
			s	6.08164	5.91200	5.24240	14.35282
Ongetroud	67	30.0	\bar{X}	30.3731	31.0597	31.3134	92.7463
			s	5.06275	5.49071	3.93203	12.03573
Geskei	4	1.8	\bar{X}	30.5000	34.2500	32.5000	97.2500
			s	4.65475	.95743	2.64575	6.89807
Wewenaar	6	2.7	\bar{X}	31.1667	32.0000	32.5000	95.6667
			s	4.62241	4.56070	4.50555	12.24200
Weduwee	16	7.2	\bar{X}	26.0000	26.5625	28.3750	80.9375
			s	5.30409	5.88749	4.96488	14.00223
Totale Groep	223	100	\bar{X}	29.5926	30.9484	31.1146	91.6555
			s	5.74410	5.8054	4.83839	11.9062

Die meeste respondente wat in die navorsing gebruik is (58,3%) was getroud. 'n Verdere 30,0% was ongetroud, terwyl 1,8% geskei was. 'n Verdere 2,7% was wewenaars en 7,2% was weduwees. Die gemiddede telling vir die gesamentlike groep was 91.66 met 'n standaardafwyking van 11.91 terwyl die teoretiese gemiddelde 77,5 is (sien 5.2.3). Getroude respondente (N = 130) het 'n gemiddelde telling van 91,68 en 'n standaardafwyking van 14,35. Enkelopendes (N = 67) het 'n gemiddelde telling van 92, 75 met 'n standaardafwyking van 12,04. Geskeide respondente (N = 4) het die hoogste gemiddelde telling (97,25) gehad met 'n standaardafwyking van 6,90. In vergelyking met die ander huwelikstatusgroepe het hierdie groep dus die hoogste houdingstelling rakende kerkvereniging. Die gemiddelde telling van wewenaars (N = 6) was 95.67 met 'n standaardafwyking van 12,24. Weduwees (N = 16) se gemiddelde telling was 80,94 en die standaardafwyking was 14,00 wat die laagste gemiddelde telling verteenwoordig. In vergelyking met die ander groepe is die weduwees se telling heelwat laer rakende houding teenoor kerkvereniging alhoewel die gemiddelde telling hoër is as die teoretiese gemiddeld (sien 5.2.3). Al die huwelikstatusgroepe se gemiddelde tellings was hoër as die teoretiese gemiddeld van 77,5 en dus positief teenoor kerkvereniging. Die frekwensies, persentasies, gemiddeldes en standaardafwykings vir die verskillende geslagte word in Tabel 13 aangetoon.

Tabel 13: Frekwensies, persentasies, gemiddelde s en standaardafwykings vir die verskillende geslagte

Geslag	N	%		Subskaal			Totale skaal
				Prediking	Eredienste	Kerkvereniging	
Manlik	106	47.5	\bar{X}	30.1226	30.7736	31.0000	91.8962
			s	5.82883	5.65733	4.97422	14.01151
Vroulik	117	52.5	\bar{X}	29.5470	30.6496	30.8205	91.0171
			s	5.67738	5.95286	4.73180	13.59512
Totale Groep	223	100	\bar{X}	29.8348	30.7116	30.9103	91.4567
			s	5.74410	5.80154	4.83839	13.8033

Van die 223 vraelyste wat in berekening gebring is, was 106 (47,5%) manlik, en 117 (52.5%) vroulik. Die gemiddede telling vir die gesamentlike groep was 91,4567 met 'n standaardafwyking van 13,8033 terwyl die teoretiese gemiddelde 77,5 is (sien 5.2.3). Manlike respondente het 'n gemiddelde telling van 91,90 en 'n standaardafwyking van 14,01, wat hoër was as die van die vroulike respondente met 'n gemiddelde telling van 91,02 en 'n standaardafwyking van 13,60. Beide geslagte se gemiddelde tellings was hoër as die teoretiese gemiddeld van 77,5 en dus positief teenoor kerkvereniging. Tabel 14 bevat die frekwensies, persentasies, gemiddeldes en standaardafwyking vir die verskillende vorme van kerklike betrokkenheid.

Tabel 14: Frekwensies, persentasies, gemiddelde s en standaardafwykings vir die verskillende vorme van kerklike betrokkenheid

Gemeentelike Betrokkenheid	N	%		Subskaal			Totale skaal
				Prediking	Eredienste	Kerkvereniging	
Predikant	21	9.4	\bar{X}	31.0000	31.2857	30.5238	92.8095
			s	4.50555	2.91792	5.94659	9.49010
Ouderling	31	13.9	\bar{X}	30.1613	29.9032	30.9355	91.0000
			s	5.96711	5.96297	5.36616	15.78185
Diaken	25	11.2	\bar{X}	27.8400	28.4400	29.6800	85.9600
			s	6.33561	5.53082	4.48813	13.99845
Kerklidmaat	136	61.0	\bar{X}	30.0662	31.0735	31.0221	92.1618
			s	5.57269	6.14833	4.61634	13.90668
Ander	10	4.5	\bar{X}	27.9000	32.7000	33.1000	93.7000
			s	7.59313	4.52278	4.40833	11.02573
Totale Groep	223	100	\bar{X}	29.3935	30.6805	31.0523	91.1263
			s	5.74410	5.80154	4.83839	12.8406

In Tabel 14 word gesien dat die meeste respondente net lidmate is (61.0%). Slegs 34.5% van die respondente het een of ander gemeentelike amp beklee, en minder as 10% was predikante. Nie al die respondente was noodwendig lidmate nie, maar het wel eredienste bygewoon. Só was daar vyf respondente wat nie in die genoemde kategorieë geval het nie. Die gemiddelde telling vir die gesamentlike groep was 91,13 met 'n standaardafwyking van 12.84 terwyl die teoretiese gemiddelde 77,5 is (sien 5.2.3). Predikante (N = 21) het 'n hoë gemiddelde telling van 92,81 en 'n standaardafwyking van 9,50 gehad. Ouderlinge (N = 31) het 'n gemiddelde telling van 91,00 en 'n standaardafwyking van 15,78 wat hoër was as dié van die diakens met 'n gemiddelde telling van 85,96 en standaardafwyking van 14,00. Diakens (N = 25) het die laagste gemiddelde telling wat heelwat verskil van die ander groepe rakende houding teenoor kerkvereniging alhoewel die gemiddelde telling hoër is as die teoretiese gemiddeld van 77,5 (sien 5.2.3). Die gemiddelde telling van diegene wat geen kerklike ampte beklee het nie (N = 136) was 92,16 met 'n standaardafwyking van 13,91. Diegene wat nie in genoemde kategorieë geklassifiseer kon word nie (N = 10) het, 'n gemiddelde telling van 93,70 en 'n standaardafwyking van 11,03. In vergelyking met die ander groepe het hierdie groep dus die hoogste houdingstelling rakende kerkvereniging. Die gemiddeldes vir die verskillende vorme van kerklike betrokkenheid was almal hoër as die teoretiese gemiddeld van 77,5 (sien 5.2.3) en dus positief teenoor kerkvereniging.

Die meerveranderlike variansie-ontledings wat uitgevoer is ten einde dié navorsingshipotese te toets, se resultate word in Tabel 15 uiteengesit.

Tabel 15: Meerveranderlike variansie -ontleding vir die toets van hoofeffekte

Onafhanklike veranderlike	F-waarde +	Vryheidsgrade		p	d
		Tussen groepe	Binne groepe		
Geslag	.56867	3	123	.637	.17
Ouderdom	.70699	15	365	.778	.47
Huwelikestatus	.80895	12	365	.641	.48
Huistaal	1.22274	9	365	.279	.60
Kerklike betrokkenheid	1.14274	12	365	.324	.66

* p = 0,05

** p = 0,01

+ Hotelling-toetsgrootheid is gebruik

Volgens Tabel 15 blyk dit dat beide huistaal asook kerklike betrokkeheid, volgens Cohen se d-toets, as onafhanklike veranderlikes oor matige praktiese beduidendheid beskik. 'n Eenrigting variansie-ontleding is gedoen om die invloed van kerklike betrokkeheid te ondersoek. Hierdie resultate word in Tabel 16 weergegee.

Tabel 16: Eenrigting variansie-ontleding met kerklike betrokkeheid as onafhanklike veranderlike

Afhanklike veranderlike	F-waarde	Vryheidsgrade		p
		Tussen groepe	Binne groepe	
Prediking	1.342	4	218	.256
Eredienste	1.603	4	218	.175
Kerkvereniging	.967	4	218	.426

Volgens Tabel 16 was geeneen van die eenrigting variansie-ontledings vir kerklike betrokkeheid beduidend nie. 'n Eenrigting variansie-ontleding met taal as onafhanklike veranderlike is vervolgens in Tabel 17 uitgevoer.

Tabel 17: Eenrigting variansie -ontleding met taal as onafhanklike veranderlike

Afhanklike veranderlike	F-waarde	Vryheidsgrade		p
		Tussen groepe	Binne groepe	
Prediking	11.280	4	218	.000**
Eredienste	8.743	4	218	.000**
Kerkvereniging	2.904	4	218	.023*

* p = 0,05

** p = 0,01

Taal, as onafhanklike veranderlike, was vir prediking, eredienste asook kerkvereniging beduidend, soos getoon in Tabel 17. 'n Post hoc Scheffé-toets is uitgevoer om te bepaal watter groepe beduidend van mekaar verskil en word in Tabel 18 tot 20 aangetoon.

Tabel 18: Scheffé–toetsresultate vir Taal met Prediking

	Engels	Sotho	Tswana	Ander	N	Gemid.
Afrikaans		*			117	27.5726
Engels					3	32.6667
Sotho					81	32.4444
Tswana					17	31.5294
Ander					5	32.4000

Tabel 19: Scheffé–toetsresultate vir Taal met Erediense

	Engels	Sotho	Tswana	Ander	N	Gemid.
Afrikaans		*			117	28.8034
Engels					3	32.3333
Sotho					81	33.2963
Tswana					17	30.2353
Ander					5	34.0000

Tabel 20: Scheffé–toetsresultate vir Taal met Kerkvereniging

	Engels	Sotho	Tswana	Ander	N	Gemid.
Afrikaans		*			117	29.9487
Engels					3	31.6667
Sotho					81	32.2840
Tswana					17	30.8235
Ander					5	30.8000

Volgens die Scheffé–resultate in Tabel 18 tot 20 blyk dit dat die enigste verskil wat beduidend is dié tussen Afrikaanssprekendes en Sotho–sprekendes is. Afrikaanssprekendes se gemiddelde houdingstelling teenoor kerkvereniging is beduidend laer (hoewel steeds positief) as die van die Sotho–sprekendes. Die ander groepe verskil nie beduidend van mekaar nie. Daar moet egter ook vermeld word dat Afrikaans en Sotho die enigste goed verteenwoordigde taalgroepe in die steekproef was. Daar moet dus nie te veel klem geplaas word op die feit dat die verskille tussen die Afrikaanssprekendes en die ander groepe nie beduidend was nie. Verder moet daarop gelet word dat die N.G. Kerk asook die Verenigende Gereformeerde Kerk oorwegend Afrikaanse kerke is. Die bevolkingsverspreiding is ook van so ‘n aard dat Sotho–mense die oorgrote meerderheid van die bevolking in die Mangaung–area uitmaak.

7 GEVOLGTREKKING

In hierdie navorsingstudie is daar kruis–kultureel ondersoek ingestel na lidmate se houding teenoor kerkvereniging in die N.G. Kerkfamilie. Tot op hede is slegs een so ‘n studie in hierdie verband onderneem. Laasgenoemde navorsingsdokument is opgestel deur twee teoloë van die N.G. Kerk, dr. Kobus Schoeman en Jan Bischoff en is vanuit ‘n Teologiese oogpunt uitgevoer (Die Kerkbode, 15 November 2002) en nie vanuit ‘n Sosiaal–Sielkundige oogpunt nie. Daar is dus ‘n leemte in die verband in bestaande literatuur wat deurgaans in gedagte gehou moet word.

7.1 Hipotese 1 (sien 5.1.1)

Die belangrikste bevindings van die studie is dat lidmate van die N.G Kerkfamilie deurgaans 'n positiewe houding huldig teenoor kerkvereniging, alhoewel die Verenigende Gereformeerde Kerk lidmate se houding beduidend hoër is as dié van die N.G. Kerk in Afrika, wat op sy beurt weer hoër is as lidmate van die N.G. Kerk. Wanneer na die ondersoek as geheel gekyk word, word 'n positiewe houding teenoor kerkvereniging aangetref, wat verblydend vir die kerk van Christus is. In Hom is ons immers een. Geen twyfel oor die waarmaking van die eenheid van die kerk kan bestaan nie. Die Bybel praat oor die kerk as die liggaam van Christus in 'n enkelvoudskarakter. Die eenheid van die kerk is 'n gawe van Christus aan sy kerk. Eenheid lei tot verskeidenheid, maar vloei voort uit die eenheid en staan nie daarteenoor nie (Hofmeyr, 1996).

In die lig van bogenoemde kan Hipotese 1 dus aanvaar word. Hierin is gepostuleer dat die verskillende kerkverbande beduidend van mekaar verskil met betrekking tot hul houding teenoor kerkvereniging, wat inderdaad so bevind is.

7.2 Hipotese 2 (sien 5.1.2)

Dit het ook geblyk dat huistaal die enigste veranderlike is wat 'n beduidende invloed op die afhanklike veranderlike uitgeoefen het. Die taalgroepe as geheel vertoon 'n positiewe houding. Alhoewel Afrikaanssprekende lidmate, wat verskeie rassegroepe insluit, se houding teenoor geïntegreerde eredienste, verwagtinge oor prediking tydens die oorgangsfase na 'n geïntegreerde kerk, asook kerkvereniging as sulks, beduidend laer is as die van Sotho-sprekendes, is dit steeds bokant die teoretiese gemiddelde van 77,5 en dus positief. Aangesien daar 'n beduidende verskil tussen kerklidmate se houding teenoor kerkvereniging, sover dit huistaal betref, voorkom, word die navorsingshipotese gedeeltelik aanvaar.

Sotho-sprekendes se houding teenoor die kerk se rol in die bewerkstelling van geïntegreerde eredienste was beduidend hoër as dié van die Afrikaanssprekendes. Eersgenoemdes huldig 'n positiewer houding teenoor inisiatiewe soos die uitnoui van 'n anderskleurige koor na eredienste, sowel as die voorbereiding van lidmate op die waarskynlikheid van 'n meer geïntegreerde N.G Kerk. Soortgelyk het Afrikaanssprekendes ook 'n laer telling rakende die konsekwente deurtrek van riglyne in die Woord, wat vir baie sensitief is, ten einde prediking meer aktueel te maak en behels onder andere wat die Woord sê oor sake soos menseregte; vrede en versoening; die Christen se aanvaarding van alle mense se gelykwaardigheid, ongeag kleur; die veroordeling van onversoenbaarheid onder gemeentelide en vele meer (Potgieter, 1994). Martin Luther het gesê: "If you preach the Gospel in all aspects with the exception of the issues which deal specifically with your time, you are not preaching the Gospel at all" (Cassidy, 1989, p. 224). In dieselfde trant is

Sotho-sprekendes se houding teenoor die subskaal rakende kerkvereniging is beduidend hoër as die van die ander taalgroepe. Items sluit in ‘n die noodsaaklikheid van kerkvereniging as ‘n sigbare teken van versoening.

Geen verskille is ten opsigte van geslag, ouderdom, huwelikstatus en kerklike betrokkenheid gevind nie. Die navorsingshipotese hieroor word dus verwerp aangesien geen beduidende verskille tussen kerklidmate se houdings teenoor kerkvereniging voorgekom het nie. Alhoewel navorsing (Alwin & Krosnick, 1991; Van Rooyen, 2002) daarop dui dat teorieë oor die verband tussen ouderdom en houdings meriete het, is hierdie bevindinge nie gedupliseer nie. ‘n Navorsingsdokument opgestel deur twee teoloë, het getoon dat 60% van predikante aandui dat hul gemeentes nie gereed is vir kerkvereniging nie. Kerklike betrokkenheid het egter slegs ‘n matige invloed uitgeoefen op kerklidmate se houding teenoor kerkvereniging.

Die kerk bestaan uit mense wat in ‘n geloofsgemeenskap eenheid moet verwesenlik. Die kerk bestaan egter nie net uit mense nie, maar uit mense wat aan Christus behoort en wat Sy Woord warm in hul harte voel brand. Die kinders van die Here word saamgebind in ‘n eenheid deur die kruis en die opstanding van Christus en nie deur ‘n organisasie nie. Hierdie eenheid word sigbaar deur die simboliek van geloof, aanbidding, bediening en die gesamentlike wag op die koms van Jesus. Deur die bloed van ‘n martelaar is die kerk van Christus gebou.

“Only those who face their wounded condition can be available for healing and so enter into a new way of living” (Charles Villa-Vicencio aangehaal uit Cassidy, 1989, p.153). Hierdie navorsingsprojek word afgesluit met die woorde van Desmond Tutu, die dag toe die Waarheids-en-Versoeningskommissie se verslag aan die President oorhandig is:

“We have been wounded but we are being healed. It is possible even with our past of suffering, anguish, and violence to become one people, reconciled, healed, caring, compassionate and ready to share as we put our past behind us, to stride into the glorious future God holds before us as the Rainbow People of God” (Meiring, 1999, p. 388).

8 TEKORTKOMINGE EN AANBEVELINGS

Na aanleiding van hierdie navorsing kan die volgende punte van kritiek en gepaardgaande aanbevelings gemaak word.

- Slegs lidmate van die N.G. Kerkfamilie in die Manguang-area is ingesluit in die steekproef. Dit is dus nie moontlik om die resultate na alle lidmate van die N.G. Kerkfamilie in Suid-Afrika te veralgemeen nie. Daar word dus aanbeveel dat die steekproef uitgebrei en waar moontlik vergroot word.

- Weens die lae responskoers van respondente is die verteenwoordigendheid van die resultate ingekort. Die veralgemening van resultate moet dus met omsigtigheid hanteer word.
- Weens administratiewe oorwegings kon die vraelys slegs in Afrikaans en Engels vertaal word. Vir toekomstige gebruik sal daar aanbeveel word dat die vraelys ook in ander tale beskikbaar gestel word.
- In die Mangaung-area word slegs die Verenigende Gereformeerde Kerk, N.G. kerk sowel as N.G. Kerk in Afrika verteenwoordig, derhalwe kon die Reformed Church in Africa nie ingesluit word nie. Gevolglik word aanbeveel dat daar in die toekoms meer uitgebreid ondersoek ingestel word.
- Aangesien daar nie 'n vraelys is om houdings teenoor kerkvereniging te meet nie, is een deur die navorser aangepas. In toekomstige navorsing kan hierdie vraelys uitgebrei word om betroubaarheid te verhoog en terselfdertyd 'n meer omvattende vraelys beskikbaar te stel.
- Hierdie studie het slegs bestaande houdings teenoor kerkvereniging verrek asook moontlike veranderlikes wat dit kan beïnvloed. Oorsaaklike redes wat hierdie houdings tot grondslag lê, kan moontlik in die toekoms ondersoek word.

BIBLIOGRAFIE

- Acta Synodi van die Ned Geref Kerk: Algemene Sinode 1994, 354-355
- Adonis, C. (2002). Bevryding tot eenwording en getuienis: Die geskiedenis van die Verenigde Gereformeerde Kerk in Suider-Afrika 1950-2001. *Nederduitse Gereformeerde Teologiese Tydskrif*, **43**, 327-341.
- Alwin, F., & Krosnick, J.A. (1991). Aging, cohorts, and the stability of sociopolitical orientations over the life span. *American Journal of Sociology*, **97**, 169-194.
- Aron, A. & Aron, E.N. (1994). *Statistics for Psychology*. Eagle Wood Cliffs, New Jersey: Prentice Hall.
- Beslissende tyd vir die N.G. Kerk-familie. *Die Kerkbode*, 12 November 2004, 7.
- Cassidy, M. (1989). *The passing summer. A South African pilgrimage in the politics of love*. London: Hodder & Stoughton.
- Coertzen, P. (2000). The unity of the family of Dutch Reformed Churches in South Africa: Then and now – prospects and frustrations. A Dutch Reformed Perspective. *Nederduitse Gereformeerde Teologiese Tydskrif*, **41**, 179-195.
- Desforjes, D. M., Lord, C. G., Ramsey, S.L., Mason, J.A., Van Leewen, M.D., West, S. C. & Lepper, M. R. (1991). Effects of structured cooperative contact on changing negative attitude toward stigmatized social groups. *Journal of Personality and Psychology*, **60**, 531-544.
- Deurbraak vir eenheid. *Die Kerkbode*, 7 Februarie 2003, 6.
- Du Plooy, J. (1989). *Die houding van diensdoende onderwysers teenoor bestaande evalueringspraktyke, met spesiale verwysing na die situasie in die Oranje-Vrystaat – 'n empiriese ondersoek*. Doctorverhandeling, Universiteit van die Vrystaat.
- Eagly, A., & Chaiken, S. (1993). *The psychology of attitudes*. New York: Harcourt Brace.
- Eenheid: nuwe wending. *Die Kerkbode*, 13 Februarie 2004, 1.
- Fazio, R.H., Shook, N.J. & Eiser, J.R. (2004). Attitude formation through exploration: Valence Asymmetries. *Journal of Personality and Social Psychology*, **87**, 293-311.
- Hergebore NGK begin wys hy wil tuiste met baie plek wees, *Die Kerkbode*, 12 November 2004, 6.
- Hofmeyr, J.W. (1996). Kerkvereniging en kerkreg: Geskiedenis, beginsel en praktyk. *Skrif en Kerk Jrg*, **17**, 329-346.
- Huysamen, G. K. (1978). *Beginsels van sielkundige meting*. Pretoria: Academica.
- Huysamen, G. K. (1993). *Metodologie vir die sosiale en gedragswetenskappe*. Johannesburg: International Thomson Publishing.
- Huysamen, G. K. (1997). *Inferensiële statistiek en navorsingsontwerp. 'n Inleiding*. Pretoria: Academica
- Jonker, W. (1998). Kragvelde binne die kerk. *Aambeeld*, **26**, 11-14.

- Kerk en Samelewing* (1986). 'n Getuienis van die Ned Geref Kerk soos aanvaar deur die Algemene Sinode van die Ned Geref Kerk, Oktober 1986. Bloemfontein: N.G. Sendingpers.
- Kerk en Samelewing* (1990). 'n Getuienis van die Ned Geref Kerk soos aanvaar deur die Algemene Sinode van die Ned Geref Kerk, Oktober 1990. Bloemfontein: NG Sendingpers.
- Kerkraadslede sê ja. *Die Kerkbode*, 15 November 2002, 1.
- Kerkvereniging en Belhar, *Die Kerkbode*, 8 Oktober 2004, 9
- Kerlinger, F.N. (1986). *Foundations of Behavioral Research* (3th ed). Harcourt Brace Jovanovich College Publishers.
- La Grange, P.L. (1987). *Die verskynsel van volk - en rasbepaalde kerke in die drie Afrikaanse Kerke tot 1985*. Magisterverhandeling, Universiteit van Suid-Afrika.
- Louw, D.A., & Edwards, D.J.A. (1998). *Sielkunde: 'n inleiding vir studente in Suid-Afrika* (2nd ed.). Johannesburg: Heinemann.
- Meiring, P. (1999). *Kroniek van die Waarheidskommissie*. Vanderbijlpark: Carpe Diem.
- Meyer, W.F., Moore, C. & Viljoen H.G. (1997). *Personologie. Van individu tot ekosisteem*. Johannesburg: Heinemann.
- N.G. Kerk ontken rassisme. *Die Kerkbode*, 2 Februarie 2004, 1
- NGK 'reeds aan't skeur' Vs-moderator reageer op berigte. *Volksblad*, 16 Mei 2005, 1.
- Nuwe energie vir kerkhereniging. *Die Kerkbode*, 12 November 2004, 6.
- Nyatyowa, T.S. (1999). *The unification process in the family of the Dutch Reformed Churches from 1975-1994: a critical evaluation*. M-thesis, University of the Western Cape.
- Plug, C., Louw, D.A.P., Gouws, L.A. & Meyer, W.F. (1997). *Verklarende en Vertalende Sielkundewoordeboek*. Johannesburg: Heinemann.
- Potgieter, A.V. (1994). *Rolvoorskrifte vir die predikant in die oorgangsfase na 'n geïntegreerde gemeenskap en gemeente*. Magisterverhandeling, Universiteit van die Vrystaat.
- Ramabele, T. (2004). *Attitudes of the elderly towards euthanasia, A cross cultural study*. Magisterverhandeling, Universiteit van die Vrystaat.
- Ras, Volk en Nasie en Volkereverhoudinge in die lig van die Skrifbeleidstuk*, goedgekeur deur die Algemene Sinode van die Nederduits-Gereformeerde. Kerk, Oktober 1974. Kaapstad: N.G. Kerk-Uitgewers.
- Robbins, S.P. (1998). *Organizational Behavior* (8th ed.). New Jersey: Prentice Hall, Upper Saddle River.
- Schiffman, L.G., & Kanuk, L.L. (1997). *Consumer Behavior* (6th ed.). New Jersey: Prentice Hall, Upper Saddle River.
- Shaughnessy, J.J. & Zechmeister, E.B.(1997). *Research methods in psychology* (4th ed.). New York: McGraw-Hill.

- Smith, N.J. (1972). *Die planting van afsonderlike kerke vir nie-blanke bevolkingsgroepe deur die Nederduitse Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika*. Doctorverhandeling, Universiteit van die Vrystaat
- Strauss, P.J. (2005). *Belydenis, Kerkverband en Belhar*. Ongepubliseerde artikel.
- Taylor S.F., Peplau L.A. & Sears D.O. (2003). *Social Psychology* (11th ed.). Prentice Hall.
- Van der Merwe, J.M. (1990). “*Ras, volk en nasie*” en “*kerk en samelewing*” as beleidstukke van die Ned. Geref. Kerk— ‘n Kerk -historiese studie. DD-verhandeling, Universiteit van Pretoria.
- Van der Linde, H.H. (2002). ‘n *Kerkhistoriese en Kerkregtelike studie van die kerkverenigingsproses in die Ned. Geref. Kerkfamilie*. Doctorverhandeling, Universiteit van Pretoria.
- Van der Merwe, L. & Viljoen, C. S. (2000). *Elementêre statistiek, berekeninge en renterekening vir die sakebedryf en ekonomie*. Kaapstad: Creda Communications.
- Van Niekerk, A.C.J. (1996). Moet ons die Belydenis van Belhar (1986) as ‘n nuwe Belydenisskrif aanvaar? *Skrif en Kerk Jrg*, **17**, 443-455.
- Van Niekerk, E. (1996). *Paradigms of mind. Personality Perspectives in context*. Johannesburg: Thomson Publishing.
- Van Rooyen, H. (2002). ‘n *Kruiskulturele ondersoek na voorspellers van jong volwasse studente se houdings teenoor die huwelik*. Magisterverhandeling, Universiteit van die Vrystaat.
- Versoening. *Die Kerkbode*, 8 Augustus 2003, 6.
- VGK is nie dwars nie, sê Buys. *Die Kerkbode*, 26 November 2004, 3.
- Vroue wil mans saam met hulle neem. *Die Kerkbode*, 11 Junie 2004, 8.
- Worchel, S., Cooper, J., Goethals, G.R. & Olson, J.M. (2000). *Social psychology*. Australia: Wadsworth Thomson Learning.

ARTIKEL 2:

**HUISTAAL, OPLEIDINGSVLAK EN INKOMSTE AS VERANDERLIKES BY
LIDMATE SE HOUDING TEENOR KERKVERENIGING IN DIE NEDERDUITS-
GEREFORMEERDE KERKFAMILIE: 'N KRUIKULTURELE ONDERSOEK**

P. Jonck (M.Soc.Sc.) en Professor A. le Roux*, M.A., D. Phil.

**Departement Sielkunde
Universiteit van die Vrystaat
Posbus 339
Bloemfontein
9300**

* aan wie korrespondensie gerig moet word, lerouxa.hum@mail.uovs.ac.za

HUISTAAL, OPLEIDINGSVLAK EN INKOMSTE AS VERANDERLIKES BY LIDMATE SE HOUDING TENOOR KERKVERENIGING IN DIE NEDERDUITS-GEREFORMEERDE KERKFAMILIE: 'N KRUIKULTURELE ONDERSOEK

Abstract

It is one of the strangest twists of logic that it sometimes seems as if the Christian faith are used as the strongest tool to divide rather to bring together and reconcile people onto Jesus. In this study two research questions were posed. Firstly, what are members of the Dutch Reformed Family of Churches' attitude towards church unification? Secondly, are there statistical significant differences between members of the Dutch Reformed Family of Churches' attitude toward church unification regarding home language, level of education as well as monthly income? A total of 223 respondents were included which consisted of 104 (46,6%) Dutch Reformed Church members, 72 (32,3%) DRC in Africa members and 47 (21,1%) Uniting Reformed Church members. The Attitude towards Church Unification Questionnaire was utilized. Statistical analysis concluded that members of the Dutch Reformed Churches' had a positive attitude towards church unification throughout the different denominations. The variable found to have the greatest influence on the attitude of church members was home language. Monthly income of the household was also significant on the 5% level, while level of education were not found to have a statistical significant influence on people's attitude towards church unification.

(Key words: Attitude, church unification, separate development, apartheid, Belhar Confession, home language, level of education, monthly income)

Samevatting

Een van die vreemdste verskynsels is dat dit soms voorkom asof die Christelike geloof gebruik word as die magtigste wapen om mense uit mekaar te dryf in plaas daarvan om mense bymekaar te bring en in 'n geloofsgemeenskap saam te snoer. In hierdie studie is twee navorsingsvrae gestel. Eerstens, wat is lidmate van die N.G. Kerk se houding teenoor kerkvereniging? Tweedens, of daar beduidende verskille is tussen lidmate se houding teenoor kerkvereniging sover dit huistaal, opleidingsvlak en maandelikse inkomste betref. 'n Totaal van 223 respondente is betrek by die studie wat bestaan uit 104 (46,6%) N.G. kerklidmate, 72 (32,3%) N.G. Kerk in Afrika lidmate en 47 (21,1%) Verenigende Gereformeerde kerklidmate. Die Houding teenoor Kerkvereniging-vraelys is toegepas op genoemde respondente. Die belangrikste bevindings was dat lidmate van die N.G. Kerkfamilie deurgaans 'n positiewe houding teenoor kerkvereniging huldig. Daar is ook bevind dat

huistaal, as veranderlike, die grootste invloed op kerklidmate se houding teenoor kerkvereniging uitgeoefen het. Die maandelikse inkomste van die huisgesin was ook op die 5%-peil beduidend, terwyl opleidingsvlak geen statisties-beduidende invloed op lidmate se houding uitgeoefen het nie.

(Sleutelwoorde: Houding, kerkvereniging, afsonderlike ontwikkeling, apartheid, Belhar Belydenis, huistaal, opleidingsvlakke, maandelikse inkomste van die huisgesin)

1 INLEIDING

Die tydperk waarin Suid-Afrika tans verkeer is, een van snelle veranderinge wat neerslag vind in alle fasette van die samelewing. Verskeie sosio-politieke kwessies staar Suid-Afrika in die gesig, te wete rassiediskriminasie, vooroordeel, rassisme, armoede, tweedrag en partyskap om net enkeles te noem. Sielkunde, as helpende professie, het 'n betekenisvolle bydrae om te lewer, ten einde hierdie en ander sosio-politieke kwessies aan te spreek. Hierdie sosio-politieke kwessies het egter ook 'n besliste effek op die kerk en sy lidmate (Potgieter, 1994).

In Februarie 2005 is berig dat byna die helfte van N.G. Kerk gemeentes óf sterwend óf 'n oorlewingstryd voer en dat net 10% van dié kerk se gemeentes dinamies groei weens die polemieë oor kerkeenheid (Rapport, 8 Mei 2005). Die N.G. Kerkfamilie het voor 'n beslissende tyd te staan gekom: óf die kerk maak 'n paradigmaskuif na eenheid en nuwe bedieningspatrone, óf dit sal 'n kwynende kerk word (Die Kerkbode, 12 November 2004). Eenheid in die N.G. kerkfamilie is tans 'n aktuele fokuspunt in die kerklike verband veral weens die polemieë in die pers rakende kerkvereniging asook 'n dreigende kerkskeuring. Volgens dr. Erasmus, vorige moderator van die N.G. Kerk in die Vrystaat, het die N.G. Kerkfamilie in beginsel reeds te make met 'n situasie van skeuring (Volksblad, 16 Mei 2005).

2 DOEL VAN DIE STUDIE

Die primêre doelwit van die studie is om lidmate van die N.G. Kerkfamilie se houding teenoor kerkvereniging te bepaal. Bogenoemde word onderneem ten einde 'n relatief onbekende terrein te verken asook om uiteindelik by te dra tot die uitbreiding van bestaande wetenskaplike kennis. Die sekondêre doelwit is om vas te stel of veranderlikes soos huistaal, opleidingsvlak en maandelikse inkomste van die gesin 'n invloed op lidmate se houding teenoor kerkvereniging uitoefen. Ten einde hierdie doelwitte te bereik, gaan eerstens gepoog word om die belangrikste veranderlikes, te wete houding asook kerkvereniging vanuit die literatuur te konsepsualiseer, waarna die navorsingsmetode, resultate asook gevolgtrekkings bespreek sal word.

3 KONSEPTUALISERING VAN VERANDERLIKES

3.1 Houding

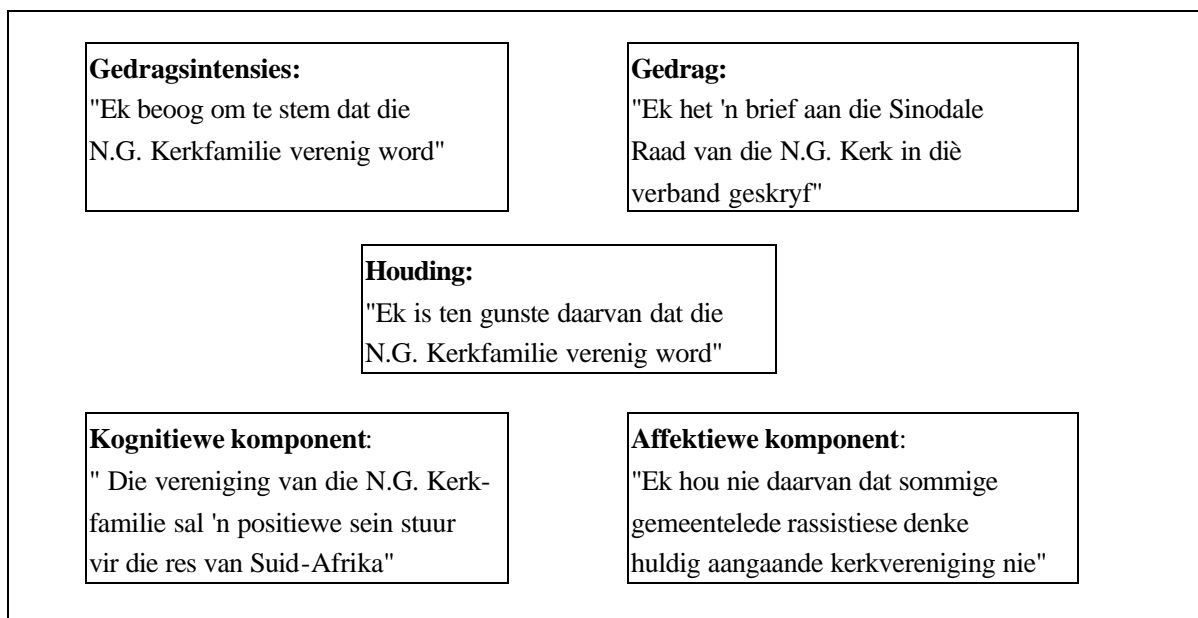
Hierdie belangrike konsep het waarskynlik die mees sentrale rol in die ontwikkeling van sosiale sielkunde in die twintigste eeu gespeel en word in so 'n groot mate beskou as hoeksteen dat sommige outeurs geneig is om die sosiale sielkunde te definieer as 'n studie van houdings (Du Plooy, 1989; Louw & Edwards, 1998). 'n Houding verwys na 'n kognitiewe, asook neurologiese toestand van gereedheid wat georganiseer word deur middel van ervaring. Genoemde toestand van

gereedheid het 'n direkte asook dinamiese invloed op 'n individu se respons teenoor spesifieke objekte, asook situasies wat daarmee verband hou (Allport, 1967; Morolong, 2004).

3.1.1 Definiëring van die begrip "houding"

Die term houding kan gedefinieer word as 'n mengsel van oortuigings en gevoelens wat reflekteer of 'n persoon 'n gunstige of ongunstige predisposisie het met betrekking tot 'n bepaalde objek en behels die kategorisering van stimuli volgens 'n evaluerende dimensie, gebaseer op kognitiewe, affektiewe, asook konatiewe inligting (Taylor, Peplau en Sears, 2003). Die **kognitiewe dimensie** het betrekking op dit wat ten opsigte van die houdingsobjek geglo word, insluitende die evaluering daarvan wat plaasvind deur intellektuele beredenering. Ingevolge waarvan individue leer om feitekennis te assosieer met 'n voorwerp en daarvolgens kognitiewe assosiasies te vorm (Du Plooy, 1989; Van Rooyen, 2002). Die **affektiewe dimensie** verwys na gevoelens en affekte teenoor 'n objek (Van Rooyen, 2002). Gekoppel aan die stimulus bepaal dit hoe aangenaam of onaangenaam gevoelens teenoor 'n voorwerp sal wees (Kemp, 1970). 'n Houding behels egter ook 'n bestaande ontvanklikheid om te reageer op sosiale objekte, wat, in interaksie met ontvanklikheidsveranderlikes, gedrag lei en rig wat verwys na die **konatiewe aspek** (Du Plooy, 1989; Van Rooyen, 2002).

Houdingsisteme gebaseer op die kognitiewe-affektiewe-konatiewe model kan soos volg voorgestel word (Zimbardo & Leippe, 1991):

Figuur 1: Houdingsisteme (Aangepas uit Potgieter, 1994, p. 44)

3.1.2 Teorieë oor die ontstaan van houdings

In die literatuur word verskeie teorieë oor die ontstaan van houdings aangetref. Die vernaamste teorieë kan onder kognitief-konsekwente teorieë asook leerteorieë gekategoriseer word.

3.1.2.1 Kognitief-konsekwente teorieë

Die kognitiewe-konsekwente teorieë word beskou as een van die hoofteoretiese raamwerke vir die bestudering van houdings. Ingevolge hierdie teoretiese raamwerk streef die mens na koherensie wat kognisies betref. Die belangrikste kognitief-konsekwente teorie oor die ontstaan van houdings, is die **dissonansieteorie** van Festinger (Taylor et al., 2003). Leon Festinger het in 1957 die teorie van kognitiewe dissonansie voorgestel. Kognitiewe dissonansie word gedefinieer as 'n onversoenbaarheid tussen twee of meer houdings of tussen 'n bepaalde houding en die gedrag wat daaruit voortspruit (Robbins, 1998). Derhalwe postuleer Festinger (Robbins, 1998) dat enige vorm van inkonsekwentheid lei tot ongemak en 'n poging om hierdie inkonsekwentheid te verminder ten einde die ongemak te verlaag.

3.1.2.2 Leerteorieë

In die nastreef van die Westerse waarde van individualisme, sal mense heel moontlik wil glo dat houdings 'n weerspieëling is van hul persoonlikheid en oorwoë reaksie op die wêreld. Houdings is egter 'n produk van sosialisering (Louw & Edwards, 1998). "Sosialisering is die proses waardeur die individu leer om aan die eise vir aanvaarbare gedrag te voldoen" (Plug, Louw, Gouws & Meyer, 1997, p. 353). Drie belangrike metodes van leer, naamlik klassieke kondisionering, operante kondisionering en modellering word vervolgens bespreek. Fazio, Shook en Eiser (2004) wys egter ook op die aanleer van houdings deur middel van direkte ervaring.

a) Klassieke kondisionering

Aangesien 'n organisme geleer word om 'n reeks bekende response met 'n nuwe stimulus te assosieer, word daar ook na hierdie vorm van kondisionering verwys as respondente-kondisionering. 'n Nuwe assosiasie word gevorm indien 'n gekondisioneerde stimulus herhaaldelik saam met 'n ongekondisioneerde stimulus, wat natuurlikerwys die ongekondisioneerde respons uitlok, aangebied word (Meyer, Moore & Viljoen, 1997; Van Niekerk, 1996;). Klassieke kondisionering kon veral 'n rol gespeel het in die geval waar kerklidmate, toe hulle kinders was in 'n era waarin apartheid hoogty gevier het en selfs deur die N.G. Kerk geregverdig en toegepas is, op hierdie wyse gekondisioneer is om kontak met ander bevolkingsgroepe as onaanvaarbaar te beskou (Potgieter, 1994).

b) Operante kondisionering

Operante kondisionering behels die versterking van owerde gedrag. Leer vind plaas deur positiewe of negatiewe versterking asook straf en uitwissing. *Positiewe versterking* behels die toename van 'n gedragswyse na die toediening van 'n positiewe stimulus. *Negatiewe versterking* behels die toename van 'n gedragswyse na die verwydering van 'n onaangename stimulus. *Straf* kom voor wanneer 'n gedragswyse afneem na die toediening van 'n onaangename stimulus of die verwydering van 'n positiewe stimulus. *Uitwissing* geskied wanneer 'n gedragswyse verdwyn weens die weerhouding van stimulering. Gedrag word beheer deur die stimuli wat daarop volg, 'n voorafgaande stimulus is egter afwesig (Meyer et al., 1997; Van Niekerk; 1996). Kinders wat soortgelyke standpunte uiter as dié van hul ouers, sal waarskynlik een of ander sosiale beloning soos 'n glimlag of 'n kompliment kry. In teenstelling hiermee sal 'n kind wat 'n standpunt huldig wat teenstrydig met dié van die ouers is, waarskynlik gestraf word of kritiek verduur (Potgieter, 1994).

In dieselfde opsig word ook verwys na **instrumentele kondisionering**. Instrumentele kondisionering behels die uitvoering van enige lukrake handeling totdat die korrekte handeling toevallig gevind word (Meyer et al., 1997)

c) Modelling

Houdings kan ook aangeleer word by wyse van modelling wat behels dat ander se gedrag waargeneem en dan nageboots word (Louw & Edwards, 1998). Volgens Bandura en ander sosiaal-kognitiewe leerteoretici leer mense slegs 'n klein proporsie van hulle gedragsrepertoire by wyse van direkte ervaring aan (Bandura, 1977). Mense se reaksie op verskillende houdingsobjekte stel die waarnemer in staat om die houding wat teenoor die houdingsobjek ingeneem word, af te lei. Soos nuwe situasies betree en daar by nuwe groepe aangesluit word, toon mense die geneigdheid om die gedragspatrone, denke en gevoelens van die betrokke groep aan te neem (Potgieter, 1994).

d) Leer deur direkte ondervinding

Navorsing dui daarop dat houdings wat deur middel van direkte ondervinding met die houdingsobjek gevorm is, sterker is as houdings wat van ander persone verkry is. Mense het ook meer vertrouwe in houdings wat voortspruit uit direkte ondervinding, terwyl houdings wat op hierdie wyse gevorm word, ook meer weerstand teen verandering bied (Fazio et al., 2004).

3.1.2.3 Funksionele teorieë

Volgens Potgieter (1994) asook Van Rooyen (2002) vervul houdings verskeie funksies, waarvan die eerste is om spesifieke doelstellings te bereik en terselfdertyd straf uit die omgewing te verminder

(nuttigheidsfunksie). 'n Tweede funksie is dat houdings 'n opsommende evaluering van houdingsobjekte verskaf en daartoe lei dat mense hul omgewing verstaan, ten einde hul wêreld te organiseer en struktuur daaraan te verleen (kennisfunksie). In die derde plek reflekteer houdings 'n persoon se algemene waardes, lewenstyl asook lewensbeskouing (waarde-uitdrukkingsfunksie). Houdings word laastens ook ontwikkel ten einde beskerming te bied teen die bewuste erkenning van tekortkominge (ego-beskerdingsfunksie).

Die houdings van lidmate oor verskillende kwessies het veel te sê oor die gedrag wat verwant is aan dié kwessies (Potgieter, 1994). Vervolgens gaan daar in die volgende afdeling aandag geskenk word aan die verband tussen houdings en gedrag.

3.1.3 Die verband tussen houdings en gedrag

Stabiele houdings, houdings bekom deur direkte ervaring, asook houdings waar daar 'n groot mate van konsekwentheid tussen kennis en gedrag is, sal waarskynlik gedrag kan voorspel. Faktore wat die konsekwentheid tussen houdings en gedrag beïnvloed, is onder andere situasionele druk en gepaardgaande sosiale norme wat vervolgens bespreek word (Van Rooyen 2002; Worchel, Cooper, Goethals & Olson, 2000).

3.1.3.1 Die sterkte van die houding

Verskeie faktore versterk houdings. Die hoeveelheid inligting waaroor die individu beskik bepaal die sterkte van die houding in die eerste plek (Eagly & Chaiken, 1993). Tweedens word houdings beïnvloed deur die beoefening daarvan, wat die bespreking en nadenking van die bepaalde houding behels. Direkte ervaring met die houdingsobjek lei ook tot sterker houdings in die derde plek (Fazio et al., 2004; Taylor et al., 2003; Van Rooyen 2002).

3.1.3.2 Die toeganklikheid van die houding

Hierdie aspek verwys na die relatiewe gemak waarmee 'n houding onthou word. Houdings wat oor 'n hoë mate van toeganklik beskik, word outomaties geaktiveer wanneer in kontak met die houdingsobjek gekom word (Aronson, Wilson & Akert, 1997; Taylor et al., 2003; Worchel et al., 2000).

3.1.3.3 Redenering oor die houding

Redenering oor houdings verander en verminder die verband tussen houdings en gedrag. Indien mense oor 'n bepaalde houding dink, word daar gefokus op sekere aspekte van die houding, wat daardie aspekte meer opvallend maak (Taylor et al., 2003; Van Rooyen, 2002).

3.1.3.4 Die aard van gedrag

Daar is groter konsekwentheid tussen sekere soorte gedrag en houdings as wat die geval is by ander tipes gedrag (Van Rooyen, 2002). Weens situasionele druk (Stephan & Stephan, 1990; Taylor et al., 2003) of sosiale norme is daar in sekere situasies beperkte keuses met betrekking tot die gedragspatroon wat gemanifisteer word. Sekere persoonlikheidsfaktore beïnvloed ook die konsekwentheid tussen houdings en gedrag. Een van hierdie persoonlikheidsfaktore is selfmonitering. Selfmonitering verwys na die mate waarin mense eerder op interne as op eksterne leidrade staatmaak wanneer dit by die bepaling van gedrag kom. Diegene wat oor lae selfmonitering beskik, tree volgens houdings, waardes en idees op. Daar is dus 'n hoë konsekwentheid tussen houdings en gedrag. Ander tree volgens ekstreme leidrade op en beskik oor hoë selfmonitering. Hul gedrag word deur die norme, waardes en gedrag van ander bepaal. Daar is dus lae konsekwentheid tussen houdings en gedrag (Van Rooyen, 2002; Worchel et al., 2000).

In hierdie afdeling is gepoog om 'n paar aspekte te belig ten einde 'n oorkoepelende beeld te vorm van houdings asook die invloed daarvan. Vervolgens word aandag aan kerkvereniging geskenk.

3.2 Kerkvereniging

Eendrag tussen mense is deur die eeue heen 'n kroniese vraagstuk en sal so bly. Die akkommodasie van verskillende rasse in een kerk is slegs 'n klein rat in die groot ratwerk van gelowiges van verskillende volke om saam te aanbid (Van der Linde, 2002).

Volgens Hofmeyr (1996) word onder kerkeenheid verstaan dat die kerk van oorsprong een is in God Drie-enig. Hierdie gegewe eenheid moet te midde van verskeidenheid in God se skepping en in die verskeurde werklikheid gesoek, gedien asook sigbaar gemaak word. Kerkvereniging behels die proses van samevoeging van meer kerkverbande tot een gesamentlike kerkverband (Hofmeyr, 1996). Vervolgens gaan aandag geskenk word aan die vereniging van die N.G. Kerkfamilie.

3.2.1 Die Kerk op eenheid gebou

Volgens historici het Jan van Riebeeck op 6 April 1652 voet aan wal in die Kaap gesit. Vanaf sy vestiging in 1652 was die N.G. Kerk een kerk. Lidmate vanuit alle groeperinge het saam in een kerk aanbid. Onder die groeperinge was koloniste, slawe en bekeerlinge uit inheemse volke (Hofmeyr, 1996; Naytyowa, 1999; Van der Linde, 2002). Die eerste ontwikkelinge in die kerk was afsonderlike banke wat gevolg is deur afsonderlike dienste vir slawe en later die "klein kerk" wat ook bekend gestaan het as die "oefenhuis". Die gedagte van afsonderlike plekke van aanbidding vir blank en gekleurd het geleidelik begin posvat. Uit die geskiedenis blyk dit dat daar vroeë ontstaan het oor die gesamentlike gebruik van die nagmaal. By die Sinode van 1857 het 'n besprekingspunt

oor gesamentlike gebruik van sakramente aanleiding gegee tot 'n kompromiebesluit wat bepaal het dat alhoewel nog by die Skriftuurlike eenheid van die kerk gebly word, daar toegegee word aan afsonderlike kerke vir verskillende rasse (La Grange, 1987; Van der Linde, 2002).

3.2.2 Die invloed van politiek op kleurgevoel en afsonderlikheid

Die kerk wat vir anderhalf eeu onder beheer van die staat was, was van deuslaggewende belang by beleidvorming. Weens die politieke stryd oor die kleurvraagstuk en die groot trek, het daar verwydering ontstaan tussen die kerk aan die Kaap en die trekkers in die binneland. Die gevreesde beleid van "gelykstelling" sowel as grensoorloë het verder die gemeentes in die binneland verwyder van die res van die kerk. Die ontstaan van afsonderlike kerke was nie langs die weg van natuurlike kerklike ontwikkeling nie, maar die gevolg van buite-kerklike faktore (La Grange, 1987).

3.2.3 Ontstaan van afsonderlike kerke op kleurgrondslag

3.2.3.1 "Nederduitse Gereformeerde Zendingkerk"

In 1857 het die N.G. Kerk amptelik op die standpunt van afsonderlike gemeentes vir nie-blankes besluit waarna 'n hele aantal gemeentes tot stand gekom het en daar 'n behoefte was aan die skepping van 'n breër kerkbestuur om gemeentes saam te bind. Onsekerheid rondom die hantering van kerklike sake het ook bygedra tot die noodsaaklikheid van beter organisasie. Aangesien daar 'n behoefte onder sendelinge was om ook 'n raad te hê waarop hulle hulself kan beroep word 'n sinvolle Kerklike organisasie vir sendingwerk bepleit. In 1881 het die N.G. Sendingkerk tot stand gekom (La Grange, 1987; Van der Linde, 2002).

3.2.6.2 Nederduitse Gereformeerde Kerk in Afrika

Die individuele N.G. Kerkgemeentes het sonder uitsondering sending beskou as 'n vanselfsprekende taak. Oral in Suid-Afrika is sendingwerk onderneem wat tot die stigting van gemeentes gelei het (Van der Linde; 2002).. Die N.G. kerk in Afrika is as vier afsonderlike provinsiale kerke gestig. Die N.G. Sendingkerk van die Oranje-Vrystaat is in 1910 gestig, die N.G. Sendingkerk van Transvaal in 1932, die N.G. Bantoekekerk in Suid-Afrika in 1951 (Kaapland) en die N.G. Sendingkerk van Natal in 1952. Op 7 Mei 1963 is daar by Kroonstad byeen gekom en is die historiese besluit geneem om te verenig tot 'n algemene Sinode van die Nederduitse Gereformeerde Kerk in Afrika (Adonis, 2002).

3.2.6.3 Reformed Church in Africa

Die Indiërbevolking in Suid-Afrika het teen 1965 tot 533 000 gegroei. Aanvanklike is die Indiërbevolking beskou as tydelike inwoners, gevolglik het bykans tagtig jaar verloop alvorens die N.G. Kerk met sendingwerk begin het. Op 27 Augustus 1968 is die basis vir die vereniging van

Indiërgemeentes in een kerkverband aanvaar. Die Reformed Church in Africa het tot stand gekom (Smith, 1972; Van der Linde, 2002).

Daar is egter nie net by rasse- en taalverskille afsonderlikheid nie, maar ook in die geledere van die drie Afrikaanse kerke. Aangesien hierdie afsonderlikheid verskil van dié wat deur rasseverskille veroorsaak is, word dit afsonderlik bespreek (La Grange, 1987; Van der Linde, 2002).

3.2.4 Die drie Afrikaanse Kerke en afsonderlikheid: ‘n Historiese oorsig

Daar is ‘n groot verskil tussen die innerlike godsdienstige gees van die Afrikaner en die nasionale meervoudige problematiek waarin die kerk geleef het. Selfs na die ramp van die Tweede Vryheidsoorlog, toe die volk op sy knieë was, en die kerk so nodig was, kon Afrikanereenheid nie bewerkstellig word nie (La Grange, 1987; Van der Linde, 2002). Die Groot Trek het blanke trekkers geneem tot vêr in die Noorde van Suid-Afrika. Die rede vir die Trek dui op ‘n breuk tussen die grensboere en owerhede aan die Kaap. ‘n Kerklike skeuring was egter nie ter sprake nie (La Grange, 1987; Van der Linde, 2002).

Die N.G. Kerk het op daardie tydstryk bestaan uit Afrikaners wat ‘n leeftyd bedreig was deur nie-blanke volke en vreemde owerhede. Weens die andersoortigheid in lewenshoudings, kultuur asook die onderskeid in beskawingspyl was dit vir die Afrikaner onmoontlik om saam met nie-blankes in een godshuis saam te aanbid. Weens besware teen “gelykstelling” sien verskeie Transvaalse gemeentes nie hulle weg oop om daaraan onderworpe te wees nie. Verder word ook aangevoer dat die Kaapse Kerke in gebreke gebly het om Transvaal van leraars te voorsien. Weens ‘n gebrek aan leraars het die Transvaalse gemeentes hulle tot die buiteland gewend. Twee Nederlandse predikante het op die voorgrond getree. By die aankoms van ds. Postma van die Gereformeerde Kerk het die Hervormde Kerk reeds ‘n ds. Van’t Hoff na die Republiek gestuur. Geskille tussen hierdie twee leraars oor kwessies soos die gelykstellingsvraagstuk, het aanleiding gegee tot ‘n kerkskeuring en die ontstaan van die Hervormde Kerk (La Grange, 1987; Van der Linde, 2002).

3.2.5 Apartheid verhard verskeurdheid

Apartheid, as ideologie, word gebore uit ‘n problematiese kontaksituasie tussen rasse. Kerklike apartheid bestaan daarin dat afsonderlike kerke gevorm word vir verskillende etniese groepe, sodoende kan dié een nie deel word van ‘n ander groep se kerk nie (La Grange, 1987). Die konsep “apartheid” wat aanvanklik in kerklike taal gebesig is om die idee van afsonderlike kerke te verwoord, het in hierdie konteks ‘n maatskaplike inhoud verkry en is later op die politiek oorgedra (Jonker, 1972). Weens die feit dat apartheid sosio-polities van aard is, hou dit nie verband met die planting of voortplanting van die kerk nie. Indien apartheid gebaseer word op ‘n ideologiese

skeiding tussen mense op 'n etnologiese grondslag, kan daar nie 'n verband wees tussen die Skrif en apartheid nie (La Grange, 1987).

3.2.5.1 Apartheid bring vertroebeling in verhoudings

Regerings in Suid-Afrika het die beleid van segregasie reeds sedert 1910 gevolg. Die doel van die segregasiebeleid was om die natuurlike skeiding tussen groepe te bestendig (Van der Linde, 2002). Volgens Kinghorn (1986) het apartheid algaande gegroei as iets meer as segregasie. Dit het die skeidings absoluut afgedwing. Toe die Nasionale Party in 1948 aan bewind gekom het, het apartheid die amptelike regeringsbeleid geword (Van der Linde, 2002).

Die opkoms van swart nasionalisme, asook die groeiende ontevredenheid oor die swartman se status quo het stukrag verleen aan rassespansing. Uit kerklike geleedere is godsdienstige regverdiging deur kerklike groeperinge verskaf. Gewapende vernet is nie beskou as terroristiese dade nie, maar as selfverdediging teenoor die staat. Bevrydingsteologie het inslag by talle gevind (Van der Linde, 2002). Apartheid en Afrikaner Nasionalisme het hierteenoor gestaan. Spansing het toegeneem en die verhouding tussen blank en nie-blank het verder vertroebel. Die implikasie van hierdie verhouding het legio gevolge op alle fasette van die samelewing gehad. Ideologiese persepsies is wedersyds van mekaar opgebou en voortdurend versterk deur leiersfigure van beide groeperinge. Betwyfeling van mekaar se "bona fides" asook 'n diepgewortelde agterdog jeens mekaar was die prys van so 'n verhouding (Joubert, 1992; Van der Linde, 2002).

3.2.6 Vernuwning in die kerk

In die annale van Suid-Afrikaanse geskiedenis staan 1960 opgeteken as een van die stormagtigste jare ooit. Verskeie gebeure het aanleiding gegee tot spansing en gepaardgaande onrus. Alle terreine van die gemeenskapslewe asook die N.G. Kerk is intens hierdeur geraak (Van der Merwe, 1990). 21 Maart 1960 toe daar 64 lyke in die straat van Sharpsville gelê het was die spreekwoordelike vonk in die kruikvat. Hierdie was maar een simptoom van die siekte in die volkereverhoudinge. In die kerke was daar 'n soeke na antwoorde (La Grange, 1987).

3.2.6.1 Ras, Volk en Nasie en Volkereverhoudinge in die lig van die Skrif

Ras, Volk, Nasie en Volkereverhoudinge in die lig van die Skrif is die resultaat van oortuiging in die N.G. Kerk oor verhoudingsproblematiek in 'n veelvolkige land. Ras, Volk en Nasie, bied steun vir die beleid van afsonderlike ontwikkeling op 'n meer genuanseerde wyse. In plaas van die vroeëre formulering dat afsonderlike ontwikkeling "die wil van God is", word gestel dat 'n beleid van afsonderlike ontwikkeling nie noodwendig in stryd met die Skrif hoef te wees nie (Van der Linde, 2002). Regverdiging vir afsonderlikheid is soos volg verwoord: "In die verkondiging van die Evangelie aan mense van wyd uiteenlopende taal en kultuur is daar praktiese metodes gevind sodat

elkeen in sy eie taal die groot daad van God kon hoor en verkondig” (Nederduitse Gereformeerde Kerk, 1974, p. 102). Alhoewel daar klem gelê word op die noodsaaklikheid van onderlinge skakeling, word egter herhaaldelik gesê dat dit nie nodig is dat hulle in een kerkverband verenig hoef te wees nie. Gesamentlike aanbidding per geleentheid is aangemoedig, meer as dit is egter nie nodig nie en word ook nie deur die Skrif as opdrag gegee nie (Van der Linde, 2002; Van der Merwe, 1990).

3.2.7 Die Belydenis van Belhar, 1986

Historiese skeiding het by die Sinode te Belhar ‘n kulminasiepunt bereik. Dat dit ‘n belydenissaak sou word was nie te wagte nie, maar in wese was dit wel ‘n “oomblik van waarheid” (La Grange, 1987). Die Belhar-belydenis bestaan uit vyf artikels wat handel oor onder andere kerkeenheid, versoening en geregtigheid. Artikel 2 handel oor eenheid en stel dit duidelik dat die een heilige algemene Christelike kerk uit die ganse menslike geslag die gemeente van die heiliges vorm wat Jesus saam voeg as ‘n sigbare geloofsgemeenskap (Daniels, 2001). Artikel 3 hou verband met versoening en maak dit duidelik dat God kan en wil Christene wat versoen is met Hom instaat stel om werklik versoen met mekaar te lewe (Van Niekerk, 1996). Waar gedwonge skeiding op rassegrondslag onderlinge vervreemding, haat en vyandskap bevorder word die versoeningsboodskap ongeloofwaardig gemaak. Die positiewe invloed van die belydenis moet nie gering geskat word nie, dit wil egter voorkom of die nadele veel swaarder weeg. Aanvanklik was dit ‘n protes teen ‘n stelsel wat duisende gelowiges beïnvloed, nou het dit ‘n belydenis en Bybelse dwaalleer geword (La Grange, 1987).

3.2.8 Veranderde perspektiewe dui nuwe rigting aan

Stemme binne die N.G. Kerkfamilie asook wêreldwye oproepe tot herbesinning spoor die N.G. Kerk aan om eie teologie in oënskou te neem. Die Skrif moes bowenal duideliker spreek as bestaande praktyke. Apartheid moes as sonde veroordeel word en die N.G. Kerk sy aandeel daaraan bely (Van der Linde, 2002).

3.2.8.1 Die beleidstuk Kerk en Samelewing, 1986

Die aanvangspunt van verskeie veranderinge in die beleid van die N.G. Kerk, het in 1986 momentum gekry. Die beleidstuk *Kerk en samelewing – ‘n getuienis van die N.G. Kerk*, het sy verskyning gemaak, waarvolgens daar in paragraaf 234 gestel word dat die familie van N.G. Kerke kragtens hulle gemeenskaplike historiese oorsprong, onderlinge geloof en verbondenheid aan dieselfde Here, asook die erkenning van die gereformeerde belydenis wesenlik een is. Alhoewel hulle institutêr onderskeie is (Nederduitse Gereformeerde Kerk, 1986). Uitreiking van dié beleidstuk het aanleiding daartoe gegee dat ‘n groep kerklidmate die N.G. kerk verlaat het en hul eie

kerk, die Afrikaner Protestante Kerk gestig het. Die Afrikaanse Gereformeerde Bond was ook teen die uitsprake van die beleidstuk gekant, hulle het egter aangebly ten einde dit tydens die Algemene Sinode in 1990 tot niet te maak. Teenkanting handel oor veral twee sake. (Kinghorn, 1986; Potgieter, 1994; Van der Merwe, 1990)

Die eerste bron van ontevredenheid word uitgedruk in paragrawe 302-309 waarin daar toegegee word dat die N.G. Kerk apartheid ondersteun het, maar nooit met die gedagte om dit af te forseer nie. Apartheid, as 'n politieke sisteem, wat een groep onregmatig bo 'n ander bevoordeel kan nie op Christelik-etiese gronde aanvaar word nie. Die tweede bron van ontevredenheid was die besluit om ingevolge paragraaf 270 die kerk se deure vir elkeen wat die leer van die N.G. Kerk bely, niesteenstaande ras, oop te stel (Nederduitse Gereformeerde Kerk, 1986; Potgieter, 1994).

3.2.9 N.G. Moederkerk wend pogings aan tot kerkvereniging

Kerkvereniging het met rasse skrede gevorder tydens die Algemene Sinode van 1990. Die ideaal van een kerkverband is onderskryf, maar daar moet langs die weg van gesprekvoering gepoog word om strukture uit te werk vir die beoogde een kerkverband. Rekening moet ook gehou word met regmatige vorms van verskeidenheid ten opsigte van taal, kultuur en bedieningsbehoefes. Veranderde gesindhede moet helaas die wegbereider wees vir veranderinge (Acta Synodi, Algemene Sinode N.G. Kerk, 1990; Coertzen, 2000; Potgieter, 1994). Met reg kan die Algemene Sinode van 1994 die "Sinode van Versoening" genoem word aangesien die Sinode sy bereidwilligheid verklaar het om saam te werk met lede van die Familie van N.G. Kerk aan die daarstelling van een kerkverband (Acta Synodi, Algemene Sinode N.G. Kerk, 1994).

3.2.10 Verenigende Gereformeerde Kerk in Suider-Afrika

In April 1994 het die Algemene Sinode van die N.G. Sendingkerk byeengekom ten einde die voorgestelde kerkordelike voorsiening daar te stel vir vereniging van die N.G. Sendingkerk en die N.G. Kerk in Afrika. Die ideaal van strukturele kerkvereniging het 'n werklikheid geword, maar slegs vir 'n gedeelte van die familie. Oor die vreugde en entoesiasme van vereniging tussen dié twee kerk het 'n wolk van weerstand gehang. Winde van teenkanting het reeds vroeg in die N.G. Sendingkerk gewaai terwyl teenkanting ook duidelik sigbaar was in die geleedere van die N.G. Kerk in Afrika. Sommige gemeentes van die N.G. Kerk in Afrika was nie gediend met onder andere die wysiging aan die kerkorde nie. Pogings om geskille op te los het misluk en het daartoe gelei dat 'n aansoek by die Hooggeregshof ingedien is (Van der Linde, 2002). Die gevolgtrekking waartoe die Hooggeregshof gekom het was dat die N.G. Kerk in Afrika kon voortgaan om sy regsbevoegdheid uit te oefen. Die hofsak tussen twee lede van die N.G. Kerkfamilie het daartoe meegewerk dat gesprekke oor vereniging gekortwiek is. Spanning in die verhouding tussen laasgenoemde kerke,

asook in dié met ander lede kerke in dié familie, het die atmosfeer waarin onderhandel moes word fyngvoelig gemaak (Van der Linde, 2002).

3.2.11 Struikelblokke op weg na kerklike eenheid

Die N.G. Kerkfamilie bevind homself tans in 'n posisie waar vordering op die pad na eenheid bykans tot stilstand gekom het. Slaggate in die eenwordingsproses wissel tussen erkende problematiek, asook redes wat nie altyd duidelik uitgespel word nie of selfs bloot verswyg word (Van der Linde, 2002).

3.2.11.1 Die Belydenis van Belhar belemmer fokus op eenheid

Die Algemene Sinode van die N.G. Kerk het in 1990 aangevoer dat elke kerk oor die prinsipiële reg beskik om 'n bykomende belydenisskrif te aanvaar. Verder word benadruk dat beide die Belhar-belydenis asook Kerk en Samelewing as basis vir gesprekvoering gebruik moet word (Acta Synodi, Algemene Sinode van die N.G. Kerk, 1990). Besware is nie teen die inhoud nie. Trouens, die Algemene Sinode het reeds in 1998 die wesenlike inhoud van die Belydenis van Belhar aanvaar, maar wou dit nie as vierde belydenisskrif aanbeveel nie (Die Kerkbode, 8 Oktober 2004).

Verskeie redes word aangevoer, maar dit wil blyk of verskille oor die Belydenis van Belhar verband hou met historiese, emosionele en simboliese faktore (Die Kerkbode, 12 November 2004).

Daar is egter ook diegene, in die geledere van die N.G. Kerk, wat wel besware het teen die Belydenis van Belhar, wat voortspruit uit onder andere die kriteria wat aan 'n gereformeerde belydenis gestel word (Strauss, 2005). Die Algemene Sinode van 2002 aanvaar dat daar voorsiening moet wees vir opname van dié belydenis in die belydenisgrondslag van die nuwe kerk. Selfs al word dit as 'n belydenisskrif aanvaar, moet geen gemeente gedwing word om dit te onderskryf nie (Die Kerkbode, 8 Oktober 2004). By die Algemene Sinode van 2004 is gekies vir 'n "ruim huis". Die Algemene Sinode erken in sy besluit ook die reg om behoue te bly, derhalwe behou kerkrade die besluitnemingsbevoegdheid oor die inrigting van gemeentes (Die Kerkbode, 12 November 2004).

Ds. Van Niekerk, predikant van die Verenigende Gereformeerde Kerk in die Suid-Kaap, ingevolge Die Kerkbode (12 November 2004) beweer egter dat die kompromisbesluit oor die Belydenis van Belhar se insluiting as 'n belydenisskrif, sonder dat lidmate of dominees dit hoef te onderskryf ruimte skep vir polarisasie, terwyl N.G. Kerkleierskap juis verdeeldheid wil vermy. Die Reformed Church of Africa asook die N.G. Kerk in Afrika het ook nog nie die Belydenis van Belhar volledig as belydenisskrif aanvaar nie (Die Kerkbode, 12 November 2004). Die kwessie van opsionaliteit oor 'n geloofsbelydenis is egter nie vir die Verenigende Gereformeerde Kerk aanvaarbaar nie (Die Kerkbode, 12 November 2004).

3.2.11.2 Verskille in bedieningsbehoefte wat saamhang met verskille in taal en kultuur

Wanopvattinge en ongegronde vrese oor wat eenwording in die praktyk beteken is in 'n groot mate verantwoordelik vir huiwering by sommige lidmate (Die Kerkbode, 13 Junie 2003). Kerkvereniging in die N.G. Kerkfamilie het nog nooit beteken dat verskillende taal- en kultuurgroepe in gemeentes saamgedwing moet word nie, maar daar moet strukture wees wat hulle in staat stel om vryelik bymekaar te kan kom, om saam die Here in een kerklike opset te kan dien (Die Kerkbode, 13 Februarie 2004).

3.2.11.3 Legitimasië van predikante

Die Verenigende Gereformeerde Kerk het in 2003 aan die gesprekskommissie onttrek weens weiering van die N. G. Kerk in Afrika om predikante oor en weer tussen dié twee kerke te beroep (Die Kerkbode 13 Februarie 2004). Teologiese studente van die N.G. Kerk en die Verenigende Gereformeerde Kerk studeer vanaf 2000 saam by die Kweekskool te Stellenbosch (Van Niekerk, 2000). Verder maak N.G. Kerk in Afrika studente geskiedenis by die Universiteit van die Vrystaat, aangesien daar vir die eerste keer sedert gesamentlike teologiese opleiding ontvang word meer studente van dié kerk as van die N.G. Kerk is (Die Kerkbode, 26 November 2004).

In teenstelling hiermee word daar in die Rapport van 29 Mei 2005 berig dat die N.G. Kerk opleidingsinstansies “liberalistiese dwaalleer” verkondig en dat samesprekings “reeds ver gevorder” het om ‘n “aparte of vrye teologiese seminarium” te begin. Teologiese opleiding moet eenheid dien en dit nie verskeur nie. Voortgesette kwaliteit opleiding moet voorop gestel word (Hofmeyr, 1996).

4 FAKTORE WAT HOUDING TENOOR KERKVERENIGING BEÏNVLOED

Ten einde die sekondêre doelwitte van hierdie studie te bereik gaan aandag geskenk word aan huistaal, opleidingsvlak en inkomste van die hele huisgesin per maand as veranderlikes wat moontlik 'n impak het op lidmate se houding teenoor kerkvereniging van die N.G. Kerkfamilie.

4.1 Huistaal

Soeke na kerkwees in 'n multikulturele, multitalige samelewing is bykans 'n onbegonne taak. Taal is nietemin 'n faktor wat 'n rol speel in lidmate se houding teenoor kerkvereniging. Dr Boesak, leraar van die Verenigende Gereformeerde Kerk asook dr. Bartlett, leraar van die N.G. Gemeente Aasvoëlkop, sê prontuit “bring bymekaar die wat uit innerlike oortuiging by mekaar hoort” (Die Kerkbode, 10 Februarie 2005). In Die Kerkbode van 12 November 2004 het dr. Erasmus, van die Vrystaat, die saak van kerkeenheid asook die implikasies van die Sinode se besluit oor die Belydenis van Belhar as 'n dringende prioriteit beskou wat dadelik met verteenwoordigers van die N.G. Kerk in Afrika asook die Verenigende Gereformeerde kerk bespreek word. In teenstelling hiermee beweer dr. Erasmus in die Volksblad van 16 Mei 2005 dat 60% van N.G. Kerk-mense

daarna smag dat die gereformeerde tradisie van dié kerk weer duidelik word. Die Verenigende Gereformeerde Kerk het egter ook laat blyk dat die Sinodebesluit oor die polemiese Belydenis van Belhar toekomstige gesprekke bemoeilik (Die Kerkbode, 12 November 2004). Lidmate van die N.G. Kerk in Afrika stel voor dat daar met langsame haas besin word, ten einde die pad van eenheid saam aan te pak. Met betrekking tot die Belhar–belydenis het ‘n Bloemfonteinse leraar van die N.G. Kerk in Afrika gevoel dat moontlike besware handel oor die feit dat die heiligheid van die kerk nie in dieselfde mate beklemtoon word as eenheid nie. Tans kan die eenheid tussen gelowiges verwar word met ander ideale soos nasiebou. Juis om sodanige misverstande te bekamp, moet die heiligheid as gawe en opdrag beklemtoon word sodat wat bely word inderdaad die “gemeenskap van die heiliges” sal wees.

4.2 Opleidingsvlak

Die onregmatige bevoordeling van een bevolkingsgroep bo ‘n ander kon ook moontlik ‘n impak gehad het op die opleiding van respondente. Gevolglik is vanuit die literatuur geen verband gevind tussen opleidingsvlak en houding teenoor kerkvereniging nie. Daar gaan nietemin ondersoek ingestel word na ‘n moontlike verband.

4.3 Inkomste van die huisgesin

In die verlede het apartheid gelei tot die onregmatige bevoordeling van een bevolkingsgroep bo ‘n ander. Die gevolg van so ‘n toestand is onder andere werkloosheid asook armoede. Statisties is 12% van ons land se mense werkloos en 48% van Suid-Afrikaners lewe onder die broodlyn. Daar is families wat nie kos het nie, kindertjies wat dae laas geëet het. Dit is bykans onmoontlik om in Suid-Afrika te woon sonder om die daaglikse realiteit van die helfde van ons bevolking in ag te neem (Die Kerkbode, 13 Augustus 2004).

5 NAVORSINGSMETODE

5.1 Navorsingshipoteses

Vir die doel van hierdie navorsingsprojek word die volgende navorsingsvraag geformuleer: *Wat is kerklidmate van die N.G. Kerkfamilie se houding teenoor kerkvereniging?* Hierdie navorsingsvraag sal met behulp van die volgende hipoteses ondersoek word:

5.1.1 Hipotese 1:

Lidmate van verskillende kerkverbande binne die N.G. Kerkfamilie verskil beduidend van mekaar met betrekking tot hul houding teenoor kerkvereniging.

5.1.2 Hipotese 2:

Daar is beduidende verskille tussen kerklidmate se houding teenoor kerkvereniging sover dit huistaal, inkomste per maand en opleidingsvlak betref.

5.2 Metode van ondersoek

5.2.1 Navorsingsontwerp

'n Vraelysontwerp word gebruik om die navorsingsdoelwitte te bereik. Hierdie ontwerp word aangewend om interverwantskappe tussen veranderlikes binne die populasie te evalueer. Dit behels dat daar nóg 'n eksperimentele ingreep, nóg ewekansige toewysing in hierdie navorsing plaasgevind het. Die gekose proefpersone het dus reeds voor die aanvang van die navorsing aan die verskillende vlakke van die onafhanklike veranderlikes behoort (Huysamen, 1993).

5.2.2 Die steekproef

n Populasie kan gedefinieer word as die totale versameling individue wat potensieel waargeneem kan word en wat die eienskappe in gemeen het waaroor die navorsingshipotese handel (Van der Merwe & Viljoen, 2000). Onderskeid word getref tussen vier Nederduits Gereformeerde Kerkdenominasies in die N.G. kerkfamilie, te wete die Verenigende Gereformeerde Kerk (VGK), die N.G. Kerk in Afrika (NGKA), die N.G. Kerk (NGK) asook die Reformed Church in Africa (RCA). In die gebied waarop die studie betrekking het, naamlik die Mangaung-area, is daar slegs VGK-, NGKA- sowel as NGK denominasies. Dus sal die studie net van toepassing wees op hierdie drie kerke.

Die steekproef is saamgestel uit lidmate van vier NGKA-kerke, ses VGK-kerke, sowel as ses N.G. kerke uit verskillende woongebiede, ten einde die verteenwoordigheid van die steekproef te verhoog. Aangesien daar slegs ses VGK-kerke in die Manguang-area is, is al ses ingesluit. Dienooreenkomstig is al die NGKA-kerke meegereken. Die afsonderlike kerke, wat deel uitmaak van die steekproef, is genader en vraelyste is of persoonlik aan die verskillende leraars afgelewer of per pos gestuur afhangend van geskiktheid. Al ses N.G. kerke is persoonlik genader, terwyl twee VGK-kerke persoonlik genader is. Aangesien een van die leraars van die NGKA-kerk twee gemeentes bedien is drie van die NGKA-kerke persoonlik genader. Al ses N.G. kerke het deelgeneem aan die studie, terwyl slegs drie van die VGK-kerke, wat genader is, deelgeneem het. Al vier NGKA-kerke het deelgeneem.

Altesaam 400 vraelyste is vir verspreiding aangebied, waarvan 223 ingevorder en gekodeer is vir ontleding. Die totaal van 223 vraelyste het bestaan uit 47 (21.1%) van die VGK, 72 (32.3%) van die NGKA, asook 104 (46.6%) van die NGK. Hieruit kan waargeneem word dat die VGK-kerk nie goed verteenwoordig is nie en dit derhalwe gevolge vir die resultate inhou.

5.2.3 Meetinstrumente

'n Gestruktureerde vraelys, bestaande uit drie afdelings is as hoofnavorsingsinstrument aangewend (sien Bylaag A). Aangesien daar tans nie 'n vraelys bestaan wat lidmate se houding teenoor kerkvereniging van die N.G. Kerkfamilie bepaal nie, is 'n Likert-houdingskaal bestaande uit drie subskale, saamgestel. Die eerste twee subskale is 'n wysiging van die rolvoorskrifte vir die predikant-vraelys wat deur Potgieter (1994) opgestel is. Die eerste subskaal handel oor die *prediking* en bevat 10 stellings wat die respondent se houding oor wat van prediking in 'n oorgangsfase na 'n geïntegreerde kerk verwag kan word, meet. Die maksimum-telling wat 'n proefpersoon op hierdie subskaal kon behaal, was 40 met 'n minimum-telling van 10. Die tweede subskaal ondersoek respondente se verwagtings wat hulle moontlik huldig oor die kerk se rol ten opsigte van *geïntegreerde eredienste* en bestaan ook uit 10 items. Die maksimum-telling wat 'n proefpersoon kon behaal, was ook 40 met 'n minimum-telling van 10. Die finale skaal is selfontwerpen meet respondente se houding met betrekking tot kerkvereniging, wat 11 vrae behels. 'n Maksimum-telling van 44 kon behaal, word en 'n minimum-telling van 11. Die teoretiese gemiddeldes vir die eerste twee skale is 25 en vir die laaste een 27,5. Tellings bokant hierdie waardes dui op 'n positiewe houding, terwyl laer as dit, 'n negatiewe houding weerspieël.

Elke subskaal het vier responskategorieë, waar vier aandui dat die respondent in 'n baie groot mate saamstem met elke stelling. Indien die respondent in 'n groot mate saamstem, word 'n drie gemerk. Soortgelyk word 'n twee of 'n een gemerk indien die respondent in 'n geringe mate saamstem of geensins saamstem, onderskeidelik. Die vraelys bevat ook 'n paar negatief-gestelde vrae, wat numeries omgeskakel moes word alvorens ontleding gedoen kon word. Die negatiewe items was skaal 2 vraag 1; skaal 3 vraag 2, 4, 7 en 11. Die hoogste telling wat 'n proefpersoon op die totale skaal kon behaal was 124, terwyl die laagste telling wat behaal kon word 31 is, met 'n teoretiese gemiddeld van 77,5. Al drie die subskale is so saamgestel dat hoë tellings aanduidend was van 'n positiewe houding ten opsigte van kerkvereniging en omgekeerd.

'n Biografiese vraelys (sien Bylaag B) moes ook deur elke respondent voltooi word. Dit bevat inligting oor die onafhanklike veranderlikes, naamlik huistaal, opleidingsvlak en inkomste per maand van die huisgesin.

5.2.3.1 Geldigheid en betroubaarheid

Cronbach se alpha-koëffisiënt is gebruik om die betroubaarheid van die totale meetinstrument asook subskale vas te stel. Die Cronbach-alphakoëffisiënt bereken die itemhomogeniteit, met ander woorde die mate waarin al die items in die toets dieselfde eienskap meet (Huysamen, 1993). Die onderskeie betroubaarhede van die drie skale is bereken, en word in Tabel 1 getoon.

Tabel 1: Betroubaarheid van die meetinstrumente

Skaal	Items	Cronbach sea
Prediking	10	.849
Eredienste	10	.833
Kerkvereniging	11	.512
Totale skaal	31	.731

Uit Tabel 1 blyk dit dat al drie subskale, met die uitsondering van die derde subskaal, se betroubaarheid aanvaarbaar is. Alhoewel die derde subskaal se betroubaarheid nie so hoog is nie, is Huysamen (1978) van mening dat koëffisiënte so laag as 0.50 in sosiale navorsing as voldoende beskou kan word. Soos wat verwag kan word as gevolg van die sentrale tema, kerkvereniging, is die interkorrelasies tussen die skale baie hoog (Tabel 2). Al drie die interkorrelasies is hoogs beduidend.

Tabel 2: Interkorrelasies tussen die skale

	Prediking	Eredienste
Eredienste	.657**	
Kerkvereniging	.419**	.578**

* • $P = 0.00$

5.2.4 Statistiese Ontleding

Meerveranderlike variansie-ontleding is op die data uitgevoer. Dit meet die interaktiewe en onafhanklike uitwerking van twee of meer onafhanklike veranderlikes op 'n aantal afhanklike veranderlikes. Die onafhanklike veranderlikes is kerkverband (Hipotese 1) en huistaal, opleidingsvlak asook inkomste per maand (Hipotese 2), terwyl die afhanklike veranderlike die houding met betrekking tot kerkvereniging, soos deur drie subskale gemeet, verteenwoordig (Kerlinger, 1986). Cohen se d-toets vir praktiese beduidenheid is ook aangewend. Waar p-waardes 'n aanduiding gee van statistiese beduidenheid, is die doel van Cohen se d-waardes om aan te toon wat die praktiese beduidenheid daarvan is. Die volgende formule word gebruik om die d-waarde te bepaal:

$$d = \frac{\mu_1 - \mu_2}{s}$$

Volgens Aron en Aron (1994) kan Cohen se d-waarde op die volgende wyse beoordeel word:

d = 0,2: Klein effek, met ander woorde 'n klein praktiese beduidenheid.

d = 0,5: Matige effek, met ander woorde matige praktiese beduidenheid.

d = 0,8: Groot effek, met ander woorde 'n betekenisvolle resultaat en groot praktiese beduidenheid.

Hierna is, waar nodig, eenrigting variansie-ontledings op die veranderlikes wat beduidend was, uitgevoer. Hierdie metode verwys na die statistiese tegniek wat die variansie tussen die gemiddeldes

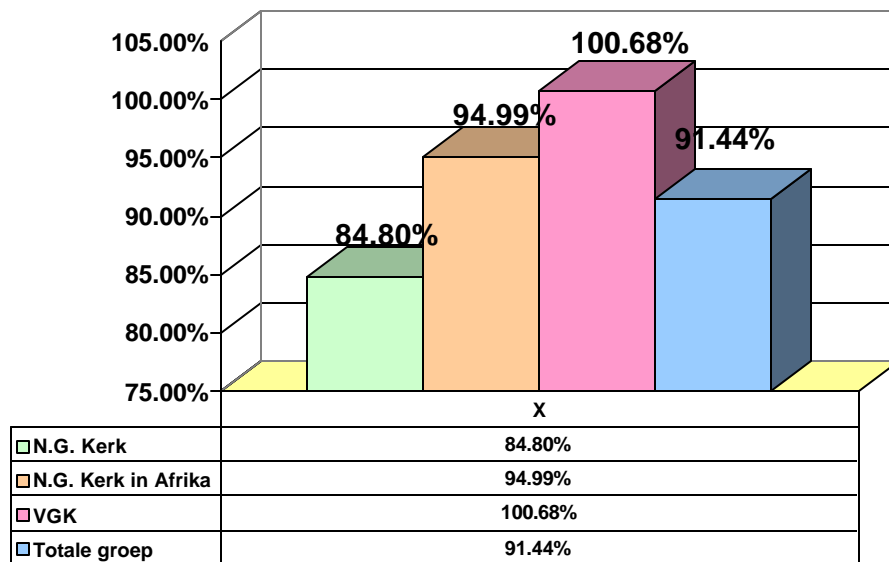
van twee of meer groepe toets en wat gebruik word om die gekombineerde invloed van een onafhanklike veranderlike op een afhanklike veranderlike te meet (Aron & Aron, 1994; Ramabele, 2004).

Indien die F-toets beduidend is, kan enigeen van die *post hoc-prosedures* gebruik word om die bepaalde vergelykings wat wel beduidend van nul verskil, op te spoor. Daar is verskeie sulke prosedures beskikbaar, waarvan slegs dié van Scheffé gebruik gaan word (Huysamen, 1997).

6 RESULTATE EN BESPREKING VAN RESULTATE

6.1 Hipotese 1

Hipotese 1 (sien 5.1.1) postuleer dat lidmate van verskillende kerkverbande binne die N.G. Kerkfamilie beduidend van mekaar verskil met betrekking tot hul houding teenoor kerkvereniging. Figuur 2 bevat 'n staafdiagram van die gemiddeldes vir die verskillende kerkgroepe. Daarna word die frekwensies, persentasies, gemiddeldes en standaardafwykings van die verskillende kerkverbande in Tabel 3 aangetoon:

Figuur 2: Staafdiagram van die gemiddeldes vir die verskillende Kerkverbande

Tabel 3: Frekwensies, persentasies, gemiddeldes en standaardafwykings vir die verskillende Kerkverbande

Kerkverband	N			Subskaal	Totale skaal
-------------	---	--	--	----------	--------------

		%		Prediking	Eredienste	Kerkvereniging	
N.G Kerk	104	46.6	\bar{X}	27.14	28.3	29.36	84.8
			<i>s</i>	5.67	5.36	5.04	13.18
N.G. Kerk in Afrika	72	32.3	\bar{X}	31.1	32.11	31.78	94.99
			<i>s</i>	4.62	5.65	4.73	12.46
VGK	47	21.1	\bar{X}	33.79	33.89	33	100.68
			<i>s</i>	4.4	4.71	3.24	8.95
Totale Groep	223	100	\bar{X}	29.82	30.71	30.91	91.44
			<i>s</i>	5.74	5.8	4.84	13.77

Tabel 3 toon eerstens dat die N.G. kerk die beste verteenwoordig is met $N = 104$ (46,6%), dan die NGKA met 72 respondente (32,3%) en laastens die VGK met 47 (21,1%). Die tabel toon ook dat die gemiddelde telling vir die groep as geheel 91,44 met 'n standaardafwyking van 13,77 is. Op die totale skaal is die gemiddelde telling dus vir die drie groepe gesamentlik 91.44, terwyl die teoretiese gemiddelde 77,5 is (sien 5.2.3). Hiervolgens is die groep as geheel positief teenoor kerkvereniging. Die N.G. Kerk se gemiddelde telling is 84,8 met 'n standaardafwyking van 13,18. Hierdie telling is ook hoër as die teoretiese gemiddeld soos gesien in 5.2.3. Dienooreenkomstig het die N.G. Kerk in Afrika 'n gemiddelde telling van 94,99 en 'n standaardafwyking van 12,46. Die Verenigende Gereformeerde Kerk het die hoogste gemiddelde telling (100,68) met 'n standaardafwyking van 8,95, maar slegs 47 proefpersone was in hierdie groep, gevolglik moet nie te veel van hierdie hoë waarde afgelei word nie. Lidmate van die verskillende kerkverbande het dus deurgaans 'n positiewe houding alhoewel N.G. lidmate se houding beduidend laer is as dié van die N.G. Kerk in Afrika, wat op sy beurt weer heelwat laer is as die lidmate van die Verenigende Gereformeerde Kerk. Tabel 4 bevat die resultate van 'n meerveranderlike variansie-ontleding wat uitgevoer is om dié navorsingshipotese te toets.

Tabel 4: Meerveranderlike variansie -ontleding vir die toets van hoofeffekte vir Kerkverband

Onafhanklike veranderlike	F-waarde +	Vryheidsgrade		p	d
		Tussen groepe	Binne groepe		
Kerkverband	11.59113	6	434	.000**	1.00

* $p = 0,05$

** $p = 0,01$

+ Hotelling-toetsgrootheid is gebruik

Volgens die resultate wat met die meerveranderlike variansie-ontleding in Tabel 4 verkry is, blyk dit dat kerkverband as onafhanklike veranderlike die afhanklike veranderlike (houding met betrekking tot kerkvereniging), soos deur die drie subskale gemeet, beduidend beïnvloed. Ingevolge Cohen het 'n d-waarde van 0,8 groot praktiese beduidenheid (Aron & Aron, 1994), wat in dié geval oortref is. Eenrigting variansie-ontleding is uitgevoer op elk van die subskale, met kerkverband as onafhanklike veranderlike en word aangetoon in Tabel 5.

Tabel 5: Eenrigting variansie-ontleding met kerkverband as onafhanklike veranderlike

Afhanglike veranderlike	F-waarde	Vryheidsgrade		p
		Tussen groepe	Binne groepe	
Prediking	30.787	2	220	.000**
Eredienste	21.522	2	220	.000**
Kerkvereniging	11.989	2	220	.000**

* p = 0, 05

** p = 0,01

Dit blyk uit Tabel 5 dat die eenrigting variansie-ontleding vir al die subskale, naamlik prediking, eredienste asook kerkvereniging, hoogs beduidend was. 'n Post hoc Scheffé-toets is uitgevoer om te bepaal watter groepe beduidend van mekaar verskil en word in Tabel 6 tot 8 aangetoon.

Tabel 6: Scheffé –toetsresultate vir Kerkverband met Prediking

	N.G. Kerk in Afrika	VGK	N	Gemid.
N.G. Kerk	*	*	102	27.14
N.G. Kerk in Afrika		*	72	31.09
VGK			47	33.79

Tabel 7: Scheffé –toetsresultate vir Kerkverband met Eredienste

	N.G. Kerk in Afrika	VGK	N	Gemid.
N.G. Kerk	*	*	102	28.3
N.G. Kerk in Afrika			72	32.11
VGK			47	33.89

Tabel 8: Scheffé –toetsresultate vir Kerkverband met Kerkvereniging

	N.G. Kerk in Afrika	VGK	N	Gemid.
N.G. Kerk	*	*	102	29.36
N.G. Kerk in Afrika			72	31.78
VGK			47	33.00

Volgens Tabel 6 tot 8 verskil N.G. Kerklidmate se gemiddelde tellings op al drie skale beduidend van dié van die N.G. Kerk in Afrika, asook van die Verenigende Gereformeerde Kerk. Die laasgenoemde twee groepe se gemiddelde tellings verskil ook beduidend van mekaar, maar slegs sover dit prediking betref. Hoewel die gemiddelde tellings hoër as die teoretiese gemiddelde van 77,5 is, het die N.G. Kerk in die algemeen 'n beduidende laer houdingstelling teenoor kerkvereniging as die ander twee groepe. Daar moet egter in gedagte gehou word dat al drie die groepe se gemiddeldes hoër as die teoretiese gemiddeldes is (sien interpretasie van meetinstrument onder 5.2.3), wat dui op 'n positiewe houding teenoor kerkvereniging vir al drie groepe. Op die totale skaal is die gemiddelde telling vir die drie groepe gesamentlik 91,44 (sien Tabel 1) terwyl die teoretiese gemiddelde 77,5 is (sien 5.2.3). Hiervolgens is die groep as geheel dus beduidend positief teenoor kerkvereniging.

6.2 Hipotese 2

Die navorsingshipotese wat in 5.1.2 geformuleer is, postuleer dat daar beduidende verskille is tussen kerklidmate se houding teenoor kerkvereniging sover dit huistaal, opleidingsvlak en inkomte per maand betref. Die frekwensies, persentasies, gemiddeldes en standaardafwykings van die onderskeie veranderlikes was as volg:

Tabel 9: Frekwensies, persentasies, gemiddeldes en standaardafwykings vir die verskillende taalgroepe

Taal	N	%		Subskaal			Totale skaal
				Prediking	Eredienste	Kerkvereniging	
Afrikaans	117	52.5	\bar{X}	27.5726	28.8034	29.9487	86.3248
			s	5.76302	5.51212	5.10721	13.55565
Engels	3	1.3	\bar{X}	32.6667	32.3333	31.6667	96.6667
			s	.57735	3.05505	1.52753	4.04145
Sotho	81	36.3	\bar{X}	32.4444	33.2963	32.2840	98.0247
			s	4.84768	4.98860	4.38530	11.41816
Tswana	17	7.6	\bar{X}	31.5294	30.2353	30.8235	92.5882
			s	4.28832	6.55295	4.15685	12.72330
Ander	5	2.2	\bar{X}	32.40000	34.0000	30.8000	97.2000
			s	3.20936	7.38241	4.71169	14.87279
Totale groep	223	100	\bar{X}	31.3226	31.7337	31.1046	94.1609
			s	5.74410	5.80154	4.83839	11.32227

Volgens Tabel 9 was die oorgrootte meerderheid respondente (52.5%) Afrikaanssprekend. Meer as 'n derde was Sothosprekend (36.3%) terwyl Engelsprekendes (1,3%) en diegene wat Tswana besig (7,6%) die oorblywende deel uitgemaak het. Aangesien Suid-Afrika oor elf amptelike tale beskik en in die vraelys slegs vier gelys is, was daar vyf respondente (2,2%) wat nie in die genoemde kategorieë geklassifiseer kon word nie. Die gemiddelde telling vir die gesamentlike groep was 94.16 met 'n standaardafwyking van 11.32 terwyl die teoretiese gemiddelde 77,5 is (sien 5.2.3). Hiervolgens is die verskillende taalgroepe as geheel positief teenoor kerkvereniging. Afrikaanssprekendes het 'n gemiddelde telling van 86,32 (N = 117) en 'n standaardafwyking van 13,56 wat dan die laagste gemiddelde telling is. In vergelyking met die ander taalgroepe verskil Afrikaanssprekendes beduidend rakende houding teenoor kerkvereniging alhoewel die gemiddelde telling hoër is as die teoretiese gemiddeld van 77,5 (sien 5.2.3).

Die gemiddelde telling van Engelssprekendes was 96,67 (N = 3), met 'n standaardafwyking van 4,04. Sotho-sprekendes (N = 81) het die hoogste gemiddelde telling (98,02) gehad met 'n standaardafwyking van 11,42. In vergelyking met die ander taalgroepe het hierdie groep die hoogste houdingstelling rakende kerkvereniging. Diegene wat Tswana (N = 17) besig het 'n gemiddelde telling van 92,59 en 'n standaardafwyking van 12,72. Diegene wat nie in genoemde kategorieë geklassifiseer kon word nie (N = 5), het 'n gemiddelde telling van 97,20 en 'n standaardafwyking

van 14,87. Al die taalgroepe se gemiddelde tellings was hoër as die teoretiese gemiddeld van 77,5 (sien 5.2.3) en dus positief teenoor kerkvereniging. Die frekwensies, persentasies, gemiddeldes en standaardafwykings vir die verskillende oudersomsgroepe word in Tabel 10 aangetoon.

Tabel 10: Frekwensies, persentasies, gemiddelde s en standaardafwykings vir die verskillende opleidingsvlakke

Opvoedingsvlak	N	%		Subskaal			Totale skaal
				Prediking	Eredienste	Kerkvereniging	
Geen	4	1.8	\bar{X}	29.0000	26.5000	30.0000	85.5000
			s	8.75595	6.60808	3.74166	16.34013
Laer as Gr 8	12	5.4	\bar{X}	29.4167	29.0000	29.1667	87.5833
			s	5.85364	6.56437	3.71320	14.73683
Graad 8	13	5.8	\bar{X}	32.5385	33.6154	31.4615	97.6154
			s	4.64786	7.15936	5.04340	14.51745
Graad 10	32	14.3	\bar{X}	29.0313	28.8438	30.1563	88.0313
			s	5.87221	6.07007	4.20529	13.78986
Graad 12	55	24.7	\bar{X}	29.6545	31.0909	30.4364	91.1818
			s	5.63789	5.65775	4.89430	13.03285
Tersiêre	102	45.7	\bar{X}	29.9510	31.2157	31.6373	92.8039
			s	5.89240	5.24947	5.09667	13.69978
Ander	5	2.2	\bar{X}	28.6000	28.0000	29.4000	86.0000
			s	2.96648	7.07107	4.82701	14.37011
Totale Groep	223	100	\bar{X}	29.7417	29.7523	30.3226	89.8166
			s	5.74410	5.80154	4.83839	14.35528

Tabel 10 wys daarop dat vier respondente geen formele opleiding ontvang het, en die helfte (52.0%) het slegs hoërskool-opleiding of minder. Nietemin het 45.7% van die respondente tersiêre opleiding ondergaan. Daar is egter ook diegene wat indiensopleiding in een of ander rigting ontvang het, of slegs 'n kort kursus onderneem het. Derhalwe was daar vyf respondente wat nie in die genoemde kategorieë ingesluit kon word nie. Die mediaan-opleidingsvlak van die steekproef was Graad 12. Die gemiddelde telling vir die gesamentlike groep 89.82 met 'n standaardafwyking van 14,36 terwyl die teoretiese gemiddelde 77,5 is (sien 5.2.3). Hiervolgens is die respondente in die verskillende opleidingsvlakke as geheel positief teenoor kerkvereniging. Respondente wat geen formele opleiding ontvang het nie (N = 4) se gemiddelde telling was 85,50 met 'n standaardafwyking van 16,34 wat die laagste gemiddelde telling verteenwoordig. In vergelyking met die ander groepe verskil hierdie opleidingsgroep beduidend rakende houding teenoor kerkvereniging alhoewel die gemiddelde telling hoër is as die teoretiese gemiddeld (sien 5.2.3).

Diegene wat laer as graad 8 gekwalifiseerd is (N = 12) se gemiddelde telling was 87,58 met 'n standaardafwyking van 14,74. Respondente wat slegs oor graad 8 beskik (N = 13) het die hoogste gemiddelde telling (97,61) gehad met 'n standaardafwyking van 14,52. In vergelyking met die

ander opleidingsgroepe het hierdie groep dus die hoogste houdingstelling rakende kerkvereniging. Diegene wat opleiding tot graad 10 ontvang het (N = 32), het 'n gemiddelde telling van 88,03 en 'n standaardafwyking van 13,79. Die gemiddelde telling van matrikulante (N = 55) was 91,18 met 'n standaardafwyking van 13,03. Respondente met tersiëre opleiding (N = 102) het 'n gemiddelde telling van 92,80 en 'n standaardafwyking van 13,70. Diegene wat nie in genoemde kategorieë geklassifiseer kon word nie (N = 5) het 'n gemiddelde telling van 86,00 en 'n standaardafwyking van 14,37. Die gemiddeldes vir die verskillende opleidingsvlakke was almal hoër as die teoretiese gemiddeld van 77,5 (sien 5.2.3) en dus positief teenoor kerkvereniging. Die frekwensies, persentasies, gemiddeldes en standaardafwykings vir die verskillende inkomstegroepe word in Tabel 11 aangetoon.

Tabel 11 : Frekwensies, persentasies, gemiddelde s en standaardafwykings vir die verskillende inkomstegroepe

Inkomste	N			Subskaal			Totale skaal
				Prediking	Eredienste	Kerkvereniging	
<R1000	46	20.6	\bar{X}	31.5870	31.8478	30.1087	93.5435
			s	5.32740	5.23648	3.91140	12.07699
R1000-R5000	69	30.9	\bar{X}	30.4058	31.0725	31.0870	92.5652
			s	5.16583	6.22216	4.74261	13.95948
R5000-R9000	40	17.9	\bar{X}	28.7750	29.7000	31.4000	89.8750
			s	6.45492	6.25197	4.61214	15.15930
R9000-R13000	23	10.3	\bar{X}	30.9565	31.3913	30.7391	93.0870
			s	3.37744	5.31498	6.10676	12.34693
R13000-R17000	16	7.2	\bar{X}	27.8750	28.1875	28.9375	85.0000
			s	4.81491	3.83351	5.39714	11.91078
R17000-R21000	12	5.4	\bar{X}	28.5833	32.4167	33.0833	94.0833
			s	8.10677	5.45158	4.85159	14.92075
>R21000	17	7.6	\bar{X}	26.2941	28.7647	31.7059	86.7647
			s	6.87172	6.07793	5.37081	15.44963
Totale Groep	223	100	\bar{X}	29.2110	30.4829	31.0088	90.7027
			s	5.74410	5.80154	4.83839	13.68912

Ingevolge Tabel 11 val die meeste respondente in die middel-inkomstegroep, alhoewel die hele spektrum van inkomstekategorieë verteenwoordig word. Meer as die helfte (51.6%) van die respondente verdien minder as R5000 per maand vir die hele huisgesin. Die mediaan-inkomste van die steekproef was tussen R1000-R5000 per maand per huisgesin. Die gemiddelde telling vir die gesamentlike groep 90.70 met 'n standaardafwyking van 13,69 terwyl die teoretiese gemiddelde 77,5 is (sien 5.2.3). Hiervolgens is die respondente in die verskillende inkomstegroepe as geheel positief teenoor kerkvereniging. Respondente wat minder as R1 000 per maand verdien (N = 46) se

gemiddelde telling was 93,54 met 'n standaardafwyking van 12,08 wat hoër is as diegene wat tussen R1 000 en R5 000 verdien (N = 69). Hierdie groep se gemiddelde telling was 92,56 met 'n standaardafwyking van 13,96. Die gemiddelde telling van diegene wat tussen R5 000 en R9 000 verdien (N = 40) was 89,88 met 'n standaardafwyking van 15,16 wat laer was in vergelyking met diegene wat tussen R9 000 en R13 000 verdien (N = 23) het. Hierdie inkomstegroep het 'n gemiddelde telling van 93,09 en 'n standaardafwyking van 12,35. Die gemiddelde telling van die R13 000 tot R17 000 inkomstegroep (N = 16) was 85,00 met 'n standaardafwyking van 11,91 wat die laagste gemiddelde telling verteenwoordig. In vergelyking met die ander inkomstegroepe verskil hulle beduidend rakende houding teenoor kerkvereniging alhoewel die gemiddelde telling hoër is as die teoretiese gemiddeld (sien 5.2.3). Respondente wat tussen R17 000 en R21 000 per maand verdien (N = 12) het die hoogste gemiddelde telling (94,08) gehad met 'n standaardafwyking van 14,92. In vergelyking met die ander inkomstegroepe het hierdie groep die hoogste houdingstelling rakende kerkvereniging. Die inkomstegroep wat meer as R21 000 verdien (N = 17) het 'n gemiddelde telling van 86,76 en 'n standaardafwyking van 15,45. Die gemiddeldes vir die verskillende inkomste vlakke was almal hoër as die teoretiese gemiddeld van 77,5 (sien 5.2.3) en dus positief teenoor kerkvereniging.

Die meerveranderlike variansie-ontledings wat uitgevoer is ten einde dié navorsingshipotese te toets, se resultate word in Tabel 12 uiteengesit.

Tabel 12: Meerveranderlike variansie -ontledings vir die toets van hoofeffekte

Onafhanklike veranderlike	F-waarde +	Vryheidsgrade		p	d
		Tussen groepe	Binne groepe		
Huistaal	2.37379	9	401	.013*	.92
Opleidingsvlak	.85936	18	401	.629	.63
Inkomste per maand	1.28658	12	401	.224	.73

* p = 0,05

** p = 0,01

+ Hotelling-toetsgrootheid is gebruik

Volgens Tabel 12 blyk dit dat slegs huistaal 'n beduidende onafhanklike veranderlike is wat die afhanklike veranderlike (houding met betrekking tot kerkvereniging), soos deur die drie subskale gemeet, beïnvloed. Die drie subskale is prediking, eredienste asook kerkvereniging. Volgens Cohen se d-toets beskik opleidingsvlak en inkomste per maand oor matige praktiese beduidenheid, terwyl taal oor groot praktiese beduidenheid beskik. 'n Eenrigting variansie-ontleding met taal as onafhanklike veranderlike is in Tabel 13 uitgevoer.

Tabel 13: Eenrigting variansie -ontledings met taal as onafhanklike veranderlike

Afhanklike veranderlike	F-waarde	Vryheidsgrade	p
-------------------------	----------	---------------	---

		Tussen groepe	Binne groepe	
Prediking	11.280	4	218	.000**
Eredienste	8.743	4	218	.000**
Kerkvereniging	2.904	4	218	.023*

* p = 0,05

** p = 0,01

Taal, as 'n belangrike onafhanklike veranderlike, was vir prediking, eredienste asook kerkvereniging beduidend, soos getoon in Tabel 13. 'n Post hoc Scheffé-toets is uitgevoer om te bepaal watter verskille beduidend is al dan nie en word in Tabel 14 tot 16 aangetoon.

Tabel 14: Scheffé-toetsresultate vir taal met Prediking

	Engels	Sotho	Tswana	Ander	N	Gemid.
Afrikaans		*			117	27.5726
Engels					3	32.6667
Sotho					81	32.4444
Tswana					17	31.5294
Ander					5	32.4000

Tabel 15: Scheffé-toetsresultate vir taal met Erediense

	Engels	Sotho	Tswana	Ander	N	Gemid.
Afrikaans		*			117	28.8034
Engels					3	32.3333
Sotho					81	33.2963
Tswana					17	30.2353
Ander					5	34.0000

Tabel 16: Scheffé-toetsresultate vir taal met Kerkvereniging

	Engels	Sotho	Tswana	Ander	N	Gemid.
Afrikaans		*			117	29.9487
Engels					3	31.6667
Sotho					81	32.2840
Tswana					17	30.8235
Ander					5	30.8000

Volgens die Scheffé-resultate in Tabel 14 tot 16 blyk dit dat huistaal 'n beduidende onafhanklike veranderlike vir prediking, eredienste asook kerkvereniging is. Wanneer na die totale groeps-gemiddeld gekyk word, word 'n waarde van 94,16 (sien Tabel 9) aangetref. Weereens is dit beduidend hoër as die teoretiese gemiddelde van 77,5. Dit weerspieël 'n positiewe houding onder taalgroepe teenoor kerkvereniging. Hoewel die gemiddelde bokant 77,5 en dus positief is, is Afrikaanssprekendes, in vergelyking met al die verskillende taalgroepe, se houdingstelling rakende kerkvereniging beduidend laer in al die subskale. Die enigste verskil wat beduidend blyk te wees, was dié tussen Afrikaanssprekendes en Sesotho-sprekendes. Daar moet egter ook vermeld word dat Afrikaans en Sotho die enigste goed verteenwoordigde taalgroepe in die steekproef was. Daar moet dus nie te veel klem geplaas word op die feit dat die verskille tussen die Afrikaanssprekendes en die

ander groepe nie beduidend was nie. Verder moet daarop gelet word dat die N.G. Kerk asook die Verenigende Gereformeerde Kerk oorwegend Afrikaanse kerke is. Die bevolkingsverspreiding is ook van so 'n aard dat Sotho-mense die oorgrote meerderheid van die bevolking in die Mangaung-area uitmaak.

Aangesien inkomste per maand, volgens Cohen se d-toets, oor matige praktiese beduidenheid beskik (sien Tabel 12) is 'n eenrigting variansie-ontleding gedoen met inkomste as onafhanklike veranderlike soos weergegee in Tabel 17.

Tabel 17: Eenrigting variansie -ontleding met inkomste as onafhanklike veranderlike

Afhanglike veranderlike	F-waarde	Vryheidsgrade		p
		Tussen groepe	Binne groepe	
Prediking	2.813	6	216	.012*
Eredienste	1.617	6	216	.144
Kerkvereniging	1.230	6	216	.292

* p = 0,05

** p = 0,01

Die resultate van die eenrigting variansie-ontleding in Tabel 17 toon aan dat slegs prediking as afhanklike veranderlike φ die 5%-peil beduidend was. Geen van die Scheffé-vergelykings was egter beduidend nie. Weens die matige praktiese beduidenheid van opleidingsvlak soos gesien in Tabel 12 is 'n eenrigting variansie-ontleding gedoen met opleidingsvlak as onafhanklike veranderlike in Tabel 18.

Tabel 18: Eenrigting variansie -ontleding met opleidingsvlak as onafhanklike veranderlike

Afhanglike veranderlike	F-waarde	Vryheidsgrade		p
		Tussen groepe	Binne groepe	
Prediking	.657	6	216	.684
Eredienste	2.025	6	216	.064
Kerkvereniging	.994	6	216	.430

* p = 0,05

** p = 0,01

Laastens blyk dit uit Tabel 18 dat die eenrigting variansie-ontleding met opleidingsvlak nie beduidend was nie.

7 GEVOLGTREKKING

Daar is in hierdie navorsingstudie kruis-kultureel ondersoek ingestel na lidmate se houding teenoor kerkvereniging in die N.G. Kerkfamilie. Tot op hede is slegs een so 'n studie in hierdie verband

ondernem. Laasgenoemde navorsingsdokument is opgestel deur twee teoloë van die N.G. Kerk, dr. Kobus Schoeman en Jan Bischoff en is vanuit 'n teologiese oogpunt uitgevoer (Die Kerkbode, 15 November 2002) en nie vanuit 'n Sosiaal-Sielkundige oogpunt nie. Daar is dus 'n leemte in die verband in bestaande literatuur wat deurgaans in gedagte gehou moet word.

7.1 Hipotese 1 (sien 5.1.1)

Die belangrikste bevinding van die studie is dat lidmate van die N.G Kerkfamilie deurgaans 'n positiewe houding huldig teenoor kerkvereniging, alhoewel die Verenigende Gereformeerde Kerk lidmate se houding beduidend hoër is as dié van die N.G. Kerk in Afrika, wat op sy beurt weer hoër is as lidmate van die N.G. Kerk. Die Verenigende Gereformeerde Kerk se gemiddelde telling is die hoogste van al drie groepe, wat daarop dui dat hulle meer positief as die ander groepe ten opsigte van kerkvereniging is. Daar moet egter deurgaans in gedagte gehou word dat daar nie te veel hieruit afgelei kan word nie, aangesien die groep nie goed verteenwoordig was nie. Indien gekyk word na die ondersoek in geheel, word 'n positiewe houding teenoor kerkvereniging aangetref, wat 'n riem onder die hart is, want daar is net één liggaam en net één Gees, soos daar net één hoop is waartoe God ons geroep het, net één Here, wat deur almal werk en in almal woon (Adonis, 2002).

Gevolgtlik kan hipotese 1 dus aanvaar word, waarin gepostuleer word dat die verskillende kerkverbande beduidend van mekaar verskil met betrekking tot hul houding teenoor kerkvereniging, wat inderdaad so bevind is.

7.2 Hipotese 2 (sien 5.1.2)

Ook het geblyk dat huistaal, as onafhanklike veranderlike, 'n beduidende invloed op die afhanklike veranderlike uitoefen. Wanneer na die totale groeps-gemiddeld (94,16) gekyk word, is dit beduidend hoër as die teoretiese gemiddelde van 77,5. Dit weerspieël 'n positiewe houding onder taalgroepe teenoor kerkvereniging. Hoewel die gemiddelde bokant 77,5 en dus positief is, is Afrikaanssprekendes, in vergelyking met al die verskillende taalgroepe, se houdingstelling rakende kerkvereniging beduidend laer in al die subskale.

Die taalgroepe as geheel vertoon 'n positiewe houding, alhoewel Afrikaanssprekende lidmate, wat verskeie rasse-groepe insluit, se verwagtinge oor prediking tydens die oorgangsfase na 'n geïntegreerde kerk, beduidend laer is as die van Sotho-sprekendes. Gevolgtlik sal Sotho-sprekendes waarskynlik verkies dat prediking aktueel van toepassing is op 'n dinamiese samelewing ten einde die kerk relevant te hou in 'n Suid-Afrika met soveel vroeë en uitdagings (Potgieter, 1994). 'n Herenigde kerk sal met groter gesag misdaad, armoede, korrupsie, MIV/vigs asook rassisme kan

aanspreek. Die N.G. Kerk kan effektief gemeenskappe dien. ‘n Gereformeerde Kerk in Afrika vir Afrika (Die Kerkbode, 12 November 2005).

In dieselfde trant huldig Sotho-sprekendes ook ‘n positiewer houding teenoor die neem van inisiatief, ten einde skakelingsgeleenthede tussen verskillende gemeentes te reël. Sotho-sprekendes se houding teenoor die subskaal rakende kerkvereniging is beduidend hoër as die van die ander taalgroepe. Items sluit in ‘n die noodsaaklikheid van kerkvereniging as ‘n sigbare teken van versoening.

Aangesien daar ‘n beduidende verskil tussen kerklidmate se houding teenoor kerkvereniging, sover dit huistaal betref, voorkom, word die navorsingshipotese gedeeltelik aanvaar.

Wat inkomste van die huisgesin per maand betref was slegs prediking as afhanklike veranderlike op die 5%-peil beduidend. Geen van die Scheffé-vergelykings was egter beduidend nie. Opleidingsvlak het ‘n matige praktiese invloed op houding teenoor kerkvereniging. Die navorsingshipotese word egter in dié verband verwerp, aangesien daar nie ‘n statisties-beduidende verskil tussen kerklidmate se houding teenoor kerkvereniging voorgekom het nie.

Restitusie ten einde die foute van die verlede te herstel, is en bly die grootste uitdaging vir die N.G. Kerkfamilie. Die erns van die saak kan nie ontken of met retoriek weg geredeneer word nie en daar kan nie langer bekostig word om verwyte, bitterheid en selfs haat te koester nie. “There is such a thing in history as being too late with the right answers” (Martin Luther King aangehaal uit Cassidy, 1989, p. 3). Ons sal met vergifnis in die hart mekaar die hand moet reik en in die gees van versoening saam moet werk aan ‘n beter toekoms. Hierdie proses gaan egter nie maklik wees nie. Te midde van verskeie probleme op weg na kerkvereniging moet die kerk sy prioriteite reg hou en suiwer instel. By hereniging moet bely word dat die kerk deel is van die een heilige algemene Christelike Kerk wat deur die Drie -enige God, Vader, Seun en Heilige Gees deur sy Gees en Woord versamel is om die een liggaam van Christus op aarde te vorm; dat die eenheid van die kerk aktief gesoek en sigbaar gemaak moet word, sodat die wêreld kan glo dat God sy Seun gestuur het. Ten slotte word afgesluit met die woorde van Abraham Lincoln:

“It is the duty of nations as well as man to owe their dependence upon the overruling power of God; to confess their sins and transgressions in humble sorrow, yet with the assured hope that genuine repentance will lead to mercy and pardon” (in Cassidy, 1989, p. 287).

8 TEKORTKOMINGE EN AANBEVELINGS

Na aanleiding van hierdie navorsing kan die volgende punte van kritiek en gepaardgaande aanbevelings gemaak word.

- Slegs lidmate van die N.G. Kerkfamilie in die Manguang-area is ingesluit in die steekproef. Dit is dus nie moontlik om die resultate na alle lidmate van die N.G. Kerkfamilie in Suid-Afrika te veralgemeen nie. Daar word dus aanbeveel dat die steekproef uitgebrei en waar moontlik vergroot word.
- Weens die lae responskoers van respondente is die verteenwoordigheid van die resultate ingekort. Die veralgemening van resultate moet dus met omsigtigheid hanteer word.
- In die Manguang-area word slegs die Verenigende Gereformeerde Kerk, N.G. kerk sowel as N.G. Kerk in Afrika verteenwoordig, derhalwe kon die Reformed Church in Africa nie ingesluit word nie. Gevolglik word aanbeveel dat daar in die toekoms meer uitgebreid ondersoek ingestel word.
- Weens administratiewe oorwegings kon die vraelys slegs in Afrikaans en Engels vertaal word. Vir toekomstige gebruik sal daar aanbeveel word dat die vraelys ook in ander tale beskikbaar gestel word.
- Aangesien daar nie 'n vraelys is om houdings teenoor kerkvereniging te meet nie, is een deur die navorser aangepas. In toekomstige navorsing kan hierdie vraelys uitgebrei word om betroubaarheid te verhoog en terselfdertyd 'n meer omvattende vraelys beskikbaar te stel.
- Hierdie studie het slegs bestaande houdings teenoor kerkvereniging verreken asook moontlike veranderlikes wat dit beïnvloed. Oorsaaklike redes wat hierdie houdings tot grondslag lê, kan moontlik in die toekoms ondersoek word.

BIBLIOGRAFIE

- Acta Synodi van die Ned Geref Kerk: Algemene Sinode 1990, 607-608.
- Acta Synodi van die Ned Geref Kerk: Algemene Sinode 1994, 354-355.
- Adonis, C. (2002). Bevryding tot eenwording en getuienis: Die geskiedenis van die Verenigde Gereformeerde Kerk in Suider-Afrika 1950-2001. *Nederduitse Gereformeerde Teologiese Tydskrif*, **43**, 327-341.
- Allport, G. W. (1967). Attitudes. In M. Fishbein (Red.), *Readings in attitude theory and measurement*. New York: Wiley.
- Aparte kweekskool? Nou toe nou! *Rapport*, 29 Mei 2005, 21.
- Aron, A. & Aron, E.N. (1994). *Statistics for Psychology*. Eagle Wood Cliffs, New Jersey: Prentice Hall.
- Aronson, E., Wilson, T.D. & Akert, R.M. (1997). *Social psychology* (2nd ed.). New York: Longman.
- Bandura, A. (1977). *Social learning theory*. Englewood Cliffs. New Jersey: Prentice-Hall.
- Beslissende tyd vir die N.G. Kerk-familie. *Die Kerkbode*, 12 November 2004, 7.
- Cassidy, M. (1989). *The passing summer. A South African pilgrimage in the politics of love*. London: Hodder & Stoughton.
- Coertzen, P. (2000). The unity of the family of Dutch Reformed Churches in South Africa: Then and now – prospects and frustrations. A Dutch Reformed Perspective. *Nederduitse Gereformeerde Teologiese Tydskrif*, **41**, 179-195.
- Daniels, A. (2001). Bybelgebruik in die Belharbelydenis se artikel oor ‘Eenheid’. *Scriptura*, **77**, 193-209.
- Du Plooy, J. (1989). *Die houding van diensdoende onderwysers teenoor bestaande evalueringspraktyke, met spesiale verwysing na die situasie in die Oranje-Vrystaat – ‘n empiriese ondersoek*. Doctorverhandeling, Universiteit van die Vrystaat.
- Eagly, A., & Chaiken, S. (1993). *The psychology of attitudes*. New York: Harcourt Brace.
- Eenheid: nuwe wending. *Die Kerkbode*, 13 Februarie 2004, 1.
- Eenheid op spits gedryf. *Die Kerkbode*, 12 November 2004, 1.
- Eenwording ‘sal nie gemeentes bedreig’. *Die Kerkbode*, 13 Junie 2003, 2.
- Fazio, R.H., Shook, N.J. & Eiser, J.R. (2004). Attitude formation through exploration: Valence Asymmetries. *Journal of Personality and Social Psychology*, **87**, 293-311.
- Hergebore NGK begin wys hy wil tuiste met baie plek wees. *Die Kerkbode*, 12 November 2004, 6.
- Hofmeyr, J.W. (1996). Kerkvereniging en kerkreg: Geskiedenis, beginsel en praktyk. *Skrif en Kerk Jrg*, **17**, 329-346.
- Huysamen, G.K. (1978). *Beginsels van sielkundige meting*. Pretoria: Academica.
- Huysamen, G. K. (1993). *Metodologie vir die sosiale en gedragswetenskappe*. Johannesburg: International Thomson Publishing.

- Huysamen, G.K. (1997). *Inferensiële statistiek en navorsingsontwerp. 'n Inleiding*. Pretoria: Academica.
- Jonker, W.D. (1972). *Selfs die kerk kan verander*. Kaapstad: Tafelberg uitgewers Bpk.
- Kerk en Samelewing* (1986). 'n Getuienis van die Ned Geref Kerk soos aanvaar deur die Algemene Sinode van die Ned Geref Kerk, Oktober 1986. Bloemfontein: N.G. Sendingpers.
- Joubert, S.J. (1992). Deelnemers aan 'n vreemde nuwe spel: veranderende wêreldbeskouings op kerklike en staatkundige terrein in Suid-Afrika, in Meiring, P.G.J. en Joubert, S. J. (reds) 1992. *Fokus op die kerk. Die rol van die Kerk in 'n veranderende Suid -Afrika*. Vereeniging: Christelike Uitgewersmaatskappy.
- Kerkhereniging: 'bring bymekaar wat bymekaar hoort'. *Die Kerkbode*, 10 Februarie 2005, 1.
- Kerkhereniging is hiér op dreef. *Rapport*, 8 Mei 2005, 8.
- Kerkraadslede sê ja. *Die Kerkbode*, 15 November 2002, 1.
- Kerkvereniging en Belhar, *Die Kerkbode*, 8 Oktober 2004, 9.
- Kerkvereniging en rassisme. *Die Kerkbode*, 13 Februarie 2004, 6.
- Kerlinger, F.N. (1986). *Foundations of Behavioral Research* (3th ed.). Harcourt Brace Jovanovich College Publishers.
- Kinghorn, J. (1986). Die groei van 'n teologie – van sendingbeleid tot verskeidenheidsteologie, in Kinghorn, J. (red) 1986. *Die Nederduits Gereformeerde Kerk en apartheid*. Johannesburg: Macmillan Suid-Afrika.
- La Grange, P.L. (1987). *Die verskynsel van volk - en rasbepaalde kerke in die drie Afrikaanse Kerke tot 1985*. Magisterverhandeling, Universiteit van Suid-Afrika.
- Louw, D.A., & Edwards, D.J.A. (1998). *Sielkunde: 'n inleiding vir studente in Suid-Afrika* (2de uitgawe). Johannesburg: Heinemann.
- Meyer, W.F., Moore, C. & Viljoen, H.G. (1997). *Personologie: Van individu tot ekosisteem*. Johannesburg: Heinemann.
- Morolang, K.A. (2004). *HIV/Aids knowledge, attitudes, beliefs and practices among students at the Lerotholi polytechnic in Maseru*. Magister-thesis, University of the Free State.
- NGKA-studente maak geskiedenis. *Die Kerkbode*, 26 November 2004, 17.
- NGK 'reeds aan't skeur' Vs-moderator reageer op berigte. *Volksblad*, 16 Mei 2005, 1.
- NG leiers droom oor toekoms. *Die Kerkbode*, 12 November 2004, 8.
- Nuwe energie vir kerkhereniging. *Die Kerkbode*, 12 November 2004, 6.
- Nyatyowa, T.S. (1999). *The unification process in the family of the Dutch Reformed Churches from 1975-1994: a critical evaluation*. Magister-thesis, University of the Western Cape.
- Plug, C., Louw, D.A.P., Gouws, L.A. & Meyer, W.F. (1997). *Verklarende en Vertalende Sielkundewoordeboek*. Johannesburg: Heinemann.

- Potgieter, A.V. (1994). *Rolvoorskryfte vir die predikant in die oorgangsfase na 'n geïntegreerde gemeenskap en gemeente*. Magisterverhandeling, Universiteit van die Vrystaat.
- Ramabele, T. (2004). *Attitudes of the elderly towards euthanasia, A cross cultural study*. Magisterthesis, University of the Free State.
- Ras, Volk en Nasie en Volkereverhoudinge in die lig van die Skrifbeleidstuk, goedgekeur deur die Algemene Sinode van die Ned. Geref. Kerk, Oktober 1974. Kaapstad: N.G. Kerk-Uitgewers.
- Robbins, S.P. (1998). *Organizational Behavior*, (8th ed.). New Jersey: Prentice Hall, Upper Saddle River.
- Smith, N.J. (1972). *Die planting van afsonderlike kerke vir nie-blanke bevolkingsgroepe deur die Nederduitse Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika*. Doctorverhandeling, Universiteit van die Vrystaat.
- Stephan, C.W. & Stephan, W.G. (1990). *Two social psychologies* (2nd ed.). Belmont, California: Wadsworth Publishing Company.
- Strauss, P.J. (2005). *Belydenis, Kerkverband en Belhar*. Ongepubliseer artikel.
- Taylor S.F., Peplau L.A. & Sears D.O. (2003). *Social Psychology* (11th ed.). Prentice Hall.
- Van der Linde, H.H. (2002). *'n Kerkhistoriese en Kerkregtelike studie van die kerkverenigingsproses in die Ned. Geref. Kerkfamilie*. Doctorverhandeling, Universiteit van Pretoria.
- Van der Merwe, J.M. (1990). *“Ras, volk en nasie” en “kerk en samelewing” as beleidstukke van die Ned. Geref. Kerk— 'n Kerk-historiese studie*. D.D. verhandeling, Universiteit van Pretoria.
- Van der Merwe, L. & Viljoen, C. S. (2000). *Elementêre statistiek, berekeninge en renterekening vir die sakebedryf en ekonomie*. Kaapstad: Creda Communications.
- Van Niekerk, A. (2000). Die gesamentlike teologiese opleiding: 'n wonderwerk wat moet gebeur. *Nederduitse Gereformeerde Teologiese Tydskrif*, **41**, 350-365.
- Van Niekerk, A. C. J. (1996). Moet ons die Belydenis van Belhar (1986) as 'n nuwe Belydenisskrif aanvaar? *Skrif en Kerk Jrg*, **17**, 443-455.
- Van Niekerk, E. (1996). *Paradigms of mind. Personality Perspectives in context*. Johannesburg: Thomson Publishing.
- Van Rooyen, H. (2002). *'n Kruiskulturele ondersoek na voorspellers van jong volwasse studente se houdings teenoor die huwelik*. Magisterverhandeling, Universiteit van die Vrystaat.
- Worchel, S., Cooper, J., Goethals, G.R. & Olson, J.M. (2000). *Social psychology*. Australia: Wadsworth Thomson Learning.
- Wees opreg teenoor jou medemens. *Die Kerkbode*, 13 Augustus 2004, 11.
- Zimbardo, P. G., & Leippe, M. R. (1991). *The psychology of attitude change and social influence*. New York: McGraw-Hill.

